

1. fotó¹

Rimóciak a templomba menet, ünnepi viseletben

„ A legfontosabb, hogy az ember szeresse azt a kultúrát, azt a népet, azt a tájat, azt a táncot, mellyel foglalkozik. Ismerje meg személyesen az embereket és a hagyományaikat. Úgy is mondhatnám, hogy egyen, igyon, aludjon együtt velük. E nélkül nem fogja tudni megérteni őket...”²

Kricskovics Antal

---

¹ Lásd Függelék / Fotók, ábrák jegyzéke 54.old.

² FolkMAGazin, 2005/3. XII. 28.

TARTALOMJEGYZÉK

I.	ELŐSZÓ	3
II.	BEVEZETÉS	4
III.	A PALÓCOK ÉS RIMÓC	6
	III.1. A palócok.....	6
	III.2. Rimóc történeti, néprajzi bemutatása.....	8
IV.	A RIMÓCI VISELETRŐL ÁLTALÁBAN	11
	IV.1. Női viselet.....	12
	IV.1.1. Lány viselet.....	14
	IV.1.2. Asszony viselet.....	17
	IV.2. Fiú viselet – Férfi viselet.....	19
V.	ÖLTÖZKÖDÉS SZABÁLYAI RIMÓCON	22
VI.	A SZÍNPADI TÁNCVISELET	24
	VI.1. A Hagyományörzőknél.....	25
	VI.2. Az amatőr együtteseknél.....	27
VII.	A VISELET TÁROLÁSA RÉGEN ÉS NAPJAINKBAN	31
VIII.	ÖSSZEGZÉS	34
IX.	VISELETSZÓTÁR	36
X.	KÉPEK	40
XI.	IRODALOMJEGYZÉK	50
XII.	FÜGGELÉK	53
	XII.1. Adatközlők jegyzéke.....	53
	XII.2. Fotók, ábrák jegyzéke.....	54
	XII.3. Internetes források jegyzéke.....	58
	XII.4. Felvételek jegyzéke.....	58
	XII.5. Archív filmfelvételek jegyzéke.....	59

I. ELŐSZÓ

A Magyar Táncművészeti Főiskola végzős hallgatójaként, azért választottam ezt a témát, mert fontosnak tartom a néptáncsoportok, néptáncgyűttesek esztétikus megjelenését. Az a tapasztalatom – akár táncosként, akár nézőként veszek részt egy rendezvényen -, hogy sokszor találkozom olyan produkciókkal, amelyekben nem az adott táncanyaghoz illő viseletdarabokat vagy nem megfelelően öltenek magukra a táncosok. Ezért fogalmazódott meg bennem, hogy részletesebben, alaposabban kellene ezzel a témával foglalkozni. Tanulmányomban szeretném összehasonlítani a hagyományban élő és a színpadon megjelenő rimóci népviseletet, elemezve és hiteles forrásokkal alátámasztva, a bennük rejlő hasonlóságokat és különbségeket.

Palócföld szülöttjeként mindig nagy csodálója voltam a rimóci népviseletnek. Magával ragadott a sok szín és a díszesség. A szécsényi Iglíce Néptáncgyűttesben – ahol jelenleg is aktívan táncolok -, sokat foglalkozunk a falu táncagyományával. Országos versenyeken, antológiákon sikeresen szerepeltünk rimóci koreográfiánkkal. Ezeken a rendezvényeken az értékelések során, külön dicséretet kaptunk a viselet színpadi megjelenítésére.

Jelenleg is itt élek a Rimóctól 4 km-re fekvő kisvárosban, Szécsényben. Rokonaim, barátaim valamint édesapám mestersége – a mézeskalácsosság – is szorosan Palóccországhoz kötnek. Szeretek itt élni, mert az emberek ismerik egymást, együtt tudnak örülni és szomorkodni is. Vonz a vidék nyugalma, a táj szépsége és a palóc emberek kedvessége. Legszebb élményeim között tartom számon azt, amikor viseletben látom az itt élőket. Öröm tölt el, ha a templomban lenézek a kórusról és látom a ma is élő népviseletkultúrát. Olyan érzés ez, mintha egy másik korban lennék. Örülök, hogy legalább ezekben a pillanatokban, egy kicsit benne élhetek még az elmúlt korok világában. A faluban pedig beszélgethetek azokkal az idős emberekkel, akik még rengeteg élményt, szokást tudnak elmesélni, ízes palóc tájszólásukkal. Szerencsés embernek érzem magam, hogy ilyen hagyományokban gazdag múlttal rendelkező környékre születtem.

Szécsény, 2011. április 5.

I. BEVEZETÉS

Dolgozatom címe egyszerű mégis úgy gondolom, hogy sok mondanivalót hordoz magában. Témaválasztásom 2010 őszén, Salgótarjánban vált véglegessé. E város volt az egyik helyszíne a Néptáncosok Országos Bemutató Színpada, Minősítő Fesztivál³ rendezvénysorozatnak. A műsoron több együttes rimóci táncanyagot is színpadra állított. Néhány csoportnál azonban sajnálattal tapasztaltam nagyobb hiányosságokat, amelyek legtöbbször abból adódtak, hogy nem a hagyományos rimóci viselet jellegzetes darabjait, kiegészítőit öltötték magukra a táncosok.

Természetesen ennek több oka is lehet. Feltevésem szerint egyrészt a táncegyüttesek szűkös anyagi helyzete, másrészt a hiteles, viseletre irányuló kutató munka hiánya eredményezi a tapasztalt hiányosságokat. Azt, hogy egy színpadi mű kosztümériája nem tökéletesen, minden apró részletet kimerítően tükrözi az adott tájegység, falu népviseletét.

Azért szeretnék dolgozatomban ezzel a témával részletesen foglalkozni, mert fontosnak tartom a viselet sajátosságainak pontos ismeretét. Kutatómunkám során pedig remélem választ kapok a bennem felmerülő fontosabb kérdésekre:

- Mit viselnek és hogyan az amatőr néptáncegyüttesek a rimóci koreográfiákban?
- Milyen alapvető hibákat követnek el a csoportok a viselet színpadra állításánál?
- Hogyan öltözködik a rimóci Hagyományörző Együttes a fellépésein?
- Van-e különbség a hagyományos viselet és a Hagyományörzők által hordott viselet között?
- Hogyan tárolták régen és hogyan tárolják ma az értékes viseletdarabokat, kiegészítőket?

Dolgozatom témájához kapcsolódva, fontosnak tartottam a személyes interjúk készítését. Erre a célra olyan személyeket választottam, akik az alábbi szempontoknak megfeleltek: legalább 65-70 éves korú, rimóci születésű, oda betelepült és jelenleg is ott élő személyek, akik régebben, vagy még ma is viseletben járnak. Véleményem szerint általuk tudok hiteles képet kapni az adott témához kapcsolódóan. Természetesen, rajtuk kívül a fiatalabb generációból is vannak olyanok, akik számára fontos a népi kultúra ápolása. A szüleik, nagyszüleik révén, beleszülettek a hagyomány szeretetébe és annak megőrzésébe, ezért az ő ismereteik is reálisnak tekinthetők.

---

³ Salgótarján, 2010. október 16-17. (Rendező: Martin György Néptáncszövetség)

Mindezek mellett könyvtári kutatómunkát végeztem, valamint rimóci – kulturális, szórakoztató és vallási jellegű – rendezvényeken vettem részt. Az ország különböző pontjain rendezett néptáncos műsorok, fesztiválok látogatásával pedig a kutató és gyűjtőmunkám során szerzett ismereteimet, tapasztalataimat mélyítettem el. (Országos Néptánc Antológiák, Hagyományörző Néptánc Antológia, XXX. Országos Táncháztalálkozó és Kirakodóvásár stb.)

Dolgozatom első fejezeteiben ismertetem a palócok eredetét, Rimóc történetét. Részletesen foglalkozom a rimóci népviselettel, az öltözködés legfontosabb szabályaival. Összehasonlítom a népviseletet a színpadi táncviselettel, kiemelve a köztük lévő hasonlóságokat és különbségeket. Tanulmányom befejező részében pedig egy igen fontos tényezővel, a viselet helyes tárolásával kapcsolatos kutatásaimat írom le.

A téma feltárása nem egy dátummal lezárható folyamat. Mindig újabb és újabb kutatást, ismeretgyűjtést igényel, hiszen az interjúk során adódhatnak olyan kérdések, amelyekre nincs egyértelmű válasz, a felmerülő kérdések pedig ismét újabb kutatómunkát igényelnek. Nehéz a teljesség igényével publikálni a viseletkultúra egészét, hiszen nagyon szerteágazó, ezért csupán egy terjedelem adta lehetőségekhez igazodó pontos képet próbálok meg leírni.

Dolgozatom zárórészéhez csatoltam egy kisebb *viseletszótárt*, melyben kizárólag a tanulmányomban előforduló, rimóciak által használt kifejezéseket definiáltam saját szavaimmal. A szótárban található szavakat a dolgozatban dőlten, aláhúzva jelöltem.

Leendő táncpedagógusként kutatásaimat tovább szeretném folytatni „*Palócföldön*” és környékén. Gyűjtőmunkám során szerzett tapasztalataimat pedig a későbbiekben bővebb terjedelemben szeretném majd feldolgozni akár egy kisebb könyv formájában is.

II. A PALÓCOK ÉS RIMÓC

III. 1. A palócok

A palócok eredetéről már sok tanulmány látott napvilágot. Történészek, néprajzkutatók és lelkes lokálpatrióták foglalkoztak a népcsoport származásával, eredetével. (Pl.: PINTÉR Sándor, BAKÓ Ferenc, BELITZKY János, BENKÓ Péter, KÓSA László, PALÁDI – KOVÁCS Attila stb.) A kutatómunkák hosszant sorolhatók lennének, ezek közül csak néhány fontosabbat emelnék ki.

A 19. század elején, SZEDER Fábán elsőként írta le a palócság kultúráját és nyelvjárását. Állítása szerint: „*A Palóczok egy eredetűek a Magyarokkal.*”⁴ Más eredeteztetés szerint a népcsoport polovec-kun eredetű lehet. E kutatás szerint, a palócok csak a honfoglalás után, 200-300 évvel, a tatárjárást megelőzően érkeztek a Kárpát-medencébe.⁵ Ellentmond azonban ennek az állításnak, Anonymus azon tudósítása, mely szerint Árpád fejedelem Észak-Magyarország egy részét kun vezéreknek adományozta, akiket más források kabaroknak neveztek.⁶ Az ezt követő tanulmányok szerint avar, székely, kazár nemzetségek leszármazottjai a palócok. A „palóc herceg” mondabeli alakja és a göcseji nép eredethagyománya, valamint az avar temetőik és az avar eredetű helynevek mind ezt az állítást támasztják alá.⁷ Láthatjuk tehát, hogy a palócok eredetének megállapításában a tudomány nem egységes képet mutat.

A palócok területi elhelyezkedését a néprajzkutatók, nem azonos határok közé tették. Nem egyértelmű tehát, hogy hol élnek a palócok, hiszen egyebek mellett a kirajzások is nagyban meghatározták a népcsoport területi elhelyezkedését. Ma Palócföldnek Észak – Magyarország és a Felvidék középső területét tekintik. Határai: északon a magyar-szlovák nyelvhatár, délen az Alföld északi pereme, míg nyugaton és keleten a Garamtól a Sajóig, illetve a Hernádig elterülő hegyes, dombos vidék. Vagyis a Börzsöny, Cserhát, Mátra és Bükk hegységek tájéka. A tájegység keleti és nyugati palócságra különül el. Nyugati palócoknak az Ipoly és a Garam között valamint a Galga mentén élőket, keletieknek pedig a Honttól keletre lakókat tekintik.⁸ A magyar néprajztudomány jelenleg is MALONYAY Dezső ezen megállapítását ismeri el a palócság hazájának.

A ránk maradt írásos emlékekből kiderül, hogy a 16. század óta ismert a palóc szóhasználat. Az ország északi vidékéről származó különös nyelvjárású embereket illették

---

⁴ SZEDER F. 2005. 33.

⁵ Vö.: BAKÓ F. 1989. 61.

⁶ Vö.: BAKÓ F. 1989. 62.

⁷ Vö.: BAKÓ F. 1989. 62-64.

⁸ Vö.: MALONYAY D. 1922. 10.

ekkorajt a palóc kifejezéssel. Ezt a népvét is gúnyos értelemben használták, abból a célból, hogy az adott közösség ezzel különböztesse meg tagjait, a számukra eltérő kultúrájú, furcsának tűnő idegenektől. A szó azonban már a középkorban bekerült a magyar nyelvbe. A palóc szó egyik legismertebb jelentése: vidéki, együgyű. A népcsoport a szót ugyan alkalmazta, de saját magára soha nem mondta: „*A palócok a következő faluban laknak*” – jegyezték meg. Nem tartották magukat palócnak a területen élők, ha mégis a palóc kifejezéssel illették őket, azt bántónak érezték. Az utóbbi időben azonban ez a felfogás, teljesen megváltozott. Köszönhető ez a turizmus fellendülésének és a manapság revival mozgalommá előlépett folklórnak.⁹

A palócokról alkotott képnek jelentős meghatározói azon írók, akik műveik központjába palóc alakokat helyeztek el. A „nagy palóc”-ként ismert *Mikszáth Kálmán* számos szépirodalmi művében mutatta be a palóc emberek egyszerű életét. Említést érdemelnek: *Gaal György*, *Gvadányi János* és *Lisznyai Kálmán* alkotásai is, melyekben szintén találkozhatunk a palócsággal.

MALONYAY Dezső palócokkal foglalkozó írásában találjuk a következő jellemzést: „*A palóc dolgos, józan gondolkodású, természetes eszű nép. Azt szokták rá mondani: eleven mint a kéneső, pedig hát lassan cselekvő, flegmatikus, tempós, a külvilágból jóformán nem hat rá semmi. Örömet, bánatát gyöngéd, keresetlen nótákba önti. Mondókáiból, köszöntőiből egészséges, nemes magyar humor sugárzik... A palócok becsületesek, törvénytisztelők. Szeretnek tanácsot kérni, de a maguk eszén járnak. Idegennel eleintén tartózkodók, gyanakodók, ami nem is csoda, mert őket is sok városi utazó csapta már be. ... A palóc büszke arra, hogy szavát megtartja. Szorgalmas és kitartó munkás... A palóc családi élete mintaszerű. Az asszony előtt a férj apjukom, emberem, emberkém; a férj az asszonyt galambomnak, lelkemnek szólítja... ”¹⁰*

Ez a fajta érzélemvilág, habitus nagyon jellemző a Rimóciakra is. Palócföldön a vendéget mindig nagy szeretettel várják. Aki már járt itt, az mindig szívesen gondol vendéglátóira és sokan visszavágnak, illetve újra ellátogatnak erre a vidékre. Bizonyítékai ezeknek, azok az országos hírű rendezvények Palócföldön, melyeknek kishazánk különböző részeiről évente visszajáró látogatói vannak. (Pl.: Hollókői Húsvét, Kazári búcsú, Kétdodonyi szilvaszombat, Bujáki vasárnap, Nógrádi Nemzetközi Folklór Fesztivál helyszínei.)

---

⁹ Vö.: P. VAS J. 2008. 75.

¹⁰ MALONYAY D. 1922. 22.

III.2. Rimóc történeti, néprajzi bemutatása

Rimóc Nógrád megyében, Szécsénytől 4-km-re, délre fekvő palóc falu. A Cserhát északi nyúlványai alatt elterülő települést, a Körtvélyes-patak szeli ketté. Szomszédos falvai: Nagylóc, Hollókő, Nógrádsipek és Varsány. Rimóc lakossága kb.: 2000 fő.¹¹ A helység éghajlata és földrajzi elhelyezkedése elsősorban erdőgazdálkodásra és növénytermesztésre alkalmas terület.¹²

2. ábra¹³

Nógrád megye térképe

Rimóc a Kacsics nemzetség ősi birtoka volt. Neve szláv eredetű, melyben a Rim személynév rejlik. Az első írásos emlékek a faluról a 13. századból maradtak ránk. A falu neve az évszázadok alatt sokat változott és többször gazdát is cserélt. Ma is használatos formáját 1933-ban nyerte el.¹⁴

A fennmaradt írásos, történelmi adatok alapján a 13. században a falu tulajdonosa Simon bán volt, aki részt vett a Gertrúd királyné elleni merényletben. Ezt követően a települést megfosztották javaitól és a Szák nemzetség birtokába került. A történetírás a későbbiekben a Kacsics nemzetség birtokaként említi a helységet. Szécsényi Tamás vajdának 1324-ben adományozta Károly Róbert a települést, aki a környékbeli községekkel együtt a szécsényi uradalomhoz csatolta azt. Ekkor a falu még Kisrimócz és

¹¹ Vö.: KASZA S. 1997. 98.

¹² Vö.: MAROSI S.- SOMOGYI S. 1990. 791.

¹³ Lásd Függelék/Fotók, ábrák jegyzéke 54.old.

¹⁴ Vö.: KASZA S. 1997. 98.

Nagyrimóc néven élte mindennapjait. Későbbi tulajdonosai a Guthi, az Országgh valamint a Lossonczy családok voltak. Ekkor valamint a török hódoltság idején a falura az elnéptelenedés folyamata volt jellemző. A falu újratelepülése a török hódoltság utáni időkre tehető. Ebben nagy szerepe volt a szlovákok Zólyom megyéből történő betelepülésének. A Felvidékről érkezők számára vonzó volt a környék. Annak ellenére, hogy a lélekszám nőtt, a megélhetés nem volt könnyű ezen a területen. A falu lakóinak egy része summásnak szegődött az ország távolabbi részeibe, gazdagabb földbirtokosokhoz, hogy a családjuknak a megélhetést biztosítani tudják. Ennek az életformának a jellegét tükrözi az a humoros szólás: „*Amikor Kolombusz felfedezte Amerikát, a rimóciak már visszafelé jöttek!*”¹⁵

A település lakossága nagyrészt földművelésre volt berendezkedve, ezért jelentősen megváltoztatta életmódjukat a TSZ-ek kialakulása, az 1960-as években. Erre az időszakra tehető a megye nagyobb városaiban megjelenő gyáripar is. A lakosság jelentős része – élve az adott munkalehetőségekkel – ingázott a falu és a nagyvárosok között. (Szécsény, Pásztó, Salgótarján, Budapest)¹⁶

Rimóc településszerkezetét elemezve, megfigyelhetjük, hogy egyes településrészek nevei visszavezethetők Rimóc lakosságának vezetéknéveire. Az ún. *Vinczék-szög* például a falu északnyugati részén található. Itt élt egykoron valamennyi Vincze családnevű lakos. A Vinczék-szögtől délre a *Csillaghegyet* találjuk. A falu legrégebbi része az ún. *Nemes udvar*, mely a templom közelében található, azaz a *Templom-szög* mellett terül el. Sokáig ez volt az armális nemesi címmel rendelkező Perczék hagyományos élettere. A templom és a temető háta mögött a falut déli irányból a *Magashegy* határolja, valamint a *Dankó-gödör*, ami gyakorlatilag a helyi „*cigánysor*”. A település nagyobb részét alkotja még az *Alvég*, ahol régen a jobbágyok és zsellérek éltek. Ezenkívül kisebb településrészekként tartják számon: a *Percze-szöget*, a *Balázs-szöget*, a *Lackó szöget*, a *Kis-szöget* és a *Partot*.¹⁷

A falu népességének vallási hovatartozása római katolikus, mely fontos meghatározója az élet minden területének: viselet, zene, tánc, ünnepnap, gondolkodásmód stb. A község anyaegyházzal rendelkezik, melyhez több környező település tartozik. Templomának építési dátuma ismeretlen. A források szerint az 1700-as évekre tehető, de az épület számos átépítésen esett keresztül. A templom Szent Miklós tiszteletére épült, akit a falu védőszentjeként is tekintenek.¹⁸

---

¹⁵ Vö.: KASZA S. 1997. 99.

¹⁶ Vö.: BAKÓ F. 1989. 225.

¹⁷ Vö.: BAKÓ F. 1989. 226-228.

¹⁸ Vö.: KASZA S. 1997. 99.

Palócföldön, a néprajzi értékek, a hagyomány és a múlt üzenetének átadása kiemelt figyelmet kap. Az öt szomszédos falu (Rimóc, Hollókő, Varsány, Nagylóc, Nógrádsipek) néprajzilag is szoros egységet alkot, hiszen népviseletében, építkezésében, népszokásaiban és táncgyományaiban is sok hasonlóság fedezhető fel.

A 19. század közepéig jellemzőek voltak a fából épült, hármass beosztású „*palóc házak*”. Ezek: szoba, konyha és kamrából álltak. A bútorokat régen maguk készítették, nagymértékben fából faragták.¹⁹ Sajnos napjainkban már e régi építésű házakból, igen kevés található a faluban.

Rimóc népművészetét tekintve egyedülálló, hogy a népi mesterségek némelyike még ma is él a faluban. Sokan foglalkoznak népművészeti babakészítéssel, csipkeveréssel, hímzéssel, viseletkészítéssel, fafaragással stb. A település méltán büszkélkedhet élő népművészeti mesterekkel, népdalénekesekkel és kézművesekkel. (Pl.: *Vincze Ferenc* – népművészet mestere, *Holecz Istvánné Kanyó Margit* – népművészet mestere, hagyományörző csoportvezető, *Vincze Barna* – népművészet ifjú mestere, *Kiss Bertalanné Pásztor Rozália* és *Déska Bertalanné* – népviseletkészítők, *Kobela Andrásné Vincze Erzsébet* – hagyományörző csoportvezető)

A falu hagyományörzése is kiemelkedő. A jelenleg is működő két hagyományörző csoportban, mintegy félszázan ápolják a népi kultúrát. Rimóc táncai között karikázóval, csárdással és lakodalmi marssal, - helyi nevén – indulóval találkozhatunk. Csupán emlékekben él a dudaszóra járt kanásztánc.

Tánczenei kíséret tekintetében mindenképpen meg kell említeni a dudát, mely a nógrádi vidék elterjedt hangszere volt még az 1950-es években is,²⁰ valamint a citerát, a cigányokból álló vonósbandát és a parasztok alkotta rezesbandát. Utóbbiról a SÁROSI Bálint által írt beszámolóban a következőt olvashatjuk: „1922-ben a Nógrád megyei Rimócon cserhátsurányi „karmester” volt a rezesbanda irányítója.”²¹ Pontos dátumot nem tudunk, mindössze az valószínűsíthető, hogy a parasztzenészekből álló banda az első világháború után jött létre. A „banda” megalakulása és a '30-as évek Gyöngyösbokréta mozgalmának hatására, nagyot lendült a falu táncélete. Olyannyira, hogy 1956-ban és 1984-ben megrendezett filmfelvétel történt a faluban. Az archív anyagokon jól nyomon követhetők a karikázó, a csárdás és a mars, valamint néhány énekes játék mozzanatai.²²

---

¹⁹ Vö.: P.VAS J. 2008. 78.

²⁰ Vö.: MANGA J. 1979. 292.

²¹ SÁROSI B. 1998. 65.

²² Lásd Függelék/Archív filmfelvételek jegyzéke 59.old.

III. A RIMÓCI VISELETRŐL ÁLTALÁBAN

Az öltözködés célja mindig is az volt, hogy védje a beleöltözöt, emellett díszítse viselőjét, valamint kifejezze annak társadalmi helyzetét is. A XVI. század óta maradtak fenn viseletábrázolás-sorozatok. Ezek, az öltözet különbözőségével jelenítik meg a társadalmi rétegeket, és a különböző népek – népcsoportok tagjait. A népviseletbe, mint fogalomba a köznapi és az ünnepi öltözetek egyaránt beletartoznak. Az öltözködés rendszere tájegységek szerint változik.²³

Az építkezés jellegzetessége mellett egy ismeretlen vidéken, az ott lakók viselete vonja magára a figyelmet. Nagymértékben jellemző ez, Nógrád megyére is. A tájegység népviseletének első összefoglaló kötete 1922-ben jelent meg MALONYAY Dezső szerkesztésében. A kötet írói közel 100 év publikációit dolgozták fel, bejárták a Palóc területeket, gyűjtöttek, rajzoltak és fényképeztek. Ez a gyűjtemény fontos forrása a palóc népviseletek kutatásának.²⁴

Nógrád megyében 16 viseletcsoportot különböztetünk meg. Rimóc, a hollókői viseletcsoportozáshoz tartozik. Az ehhez tartozó települések – Hollókő, Nagylóc, Varsány és Nógrádsípek – mellett a leghitelesebben őrzik a falu a századfordulóra kialakult viseletét.²⁵

A viselet nagymértékben jellemezte az adott ember személyiségét. Elég volt egy pillantást vetni rájuk és csupán a viseletéből kiderült, hogy:

- Milyen a vagyoni helyzete?
- Dolgozik vagy ünnepel?
- Milyen a hangulata?
- Milyen korú?
- Milyen a családi állapota?
- Gyászol-e, valamint a gyászában hol tart?

A fent említett kritériumok jól tükrözik, hogy milyen választékos a rimóci viselet. A ruhadarabok szülőről gyermekre, unokára öröklődtek és öröklődnek még ma is. Ezért lehet még napjainkban is megcsodálni, a több generációt megélt, gyönyörű ruhadarabokat is.

Gyűjtésem alkalmával Holecz Istvánné Margit nénitől megtudtam, hogy a választékosága mellett, mennyiségét tekintve is jelentős számmal bírt a lányok *stafirungja*: „*Vót nekem férjhömenetelem előtt: 15 db pendelyem, 22 db ingvallam, 20 db alsószoknyám, 30 db felsőszoknyám melyek közt vótak gyászosak (fekete, ződ, kék),*

²³ Vö.: ORTUTAY GY. 1981.16.

²⁴ Vö.: BAKÓ F. 1989.501.

²⁵ Vö.: FLÓRIÁN M. 1966.3.

valamint cifrák (piros, tidőszín, világoskék, fehér kázmír stb.), 3 db alsókendőm, 20 db lajbim, 10 db szakácskám, 5 db kecelém, 17 db gyöngyöm, 10 db főkötőm, 8 db vállkendőm, és legalább 40 db fejkendőm. Ruhánkat szalagokkal díszítettük, melyből 30 db is vót nekem. Cipőbű, csizmábú is két – két pár vót ünnepre való és hétköznaplós.”²⁶

Mint bevezetőmben említettem a századforduló után jellemző volt, a falu dolgozó embereire az ingázás. Legtöbben Budapestre valamint egyéb nagyvárosokba jártak rendszeresen dolgozni. Ezeknek a városoknak a nagy része már akkor, fejlett ruha- és textiliparral rendelkezett. Természetesen az ott dolgozók ezeket a „bolti anyagokat” vásárolták meg. Ez a folyamat azt eredményezte, hogy háttérbe szorultak a házilag szőtt vásznak, amelyekből a viseletdarabok zöme készült. Ezek a tényezők legfőképpen a parasztságra és a szegényebb néprétegekre voltak jellemzőek. Az „új divatot” mindig a szegényebbek hozták, amit a módosabb rétegek le is néztek. A régi viseleti hagyományokat ebből adódóan tehát a gazdagabb családok tudták hűen megőrizni.²⁷

IV.1. Női viselet

Dolgozatomnak ebben a fejezetében külön taglalom a lányokra és az asszonyokra jellemző népviseletet, valamint a táncviselet változását a századfordulótól napjainkig.

Gyűjtőmunkámban segítségemre voltak: Holecz Istvánné Kanyó Margit, Déska Bertalanné Fábián Margit, Mócsány Bertalanné Benkó Mária, Kiss Bertalanné Pásztor Rozália és Paluchné Percze Piroska. Az általuk elmondottak és saját kutatómunkám alapján a rimóci női táncviseletet, három egymástól élesen nem elhatárolható „korszakra” lehet osztani. Természetesen az egyes korszakokra jellemző ruhadarabok nemcsak a táncviselet jellemzői, hiszen azokat a mindennapokban is hordták és az életük része volt. Tapasztalatom az, hogy a '90-es évektől hordott ünnepi viselet vált jellemzővé a rimóci táncok színpadi megjelenítésénél (lásd 15. oldal „harmadik korszak”). A ruhadarabok jellemzését, a következő fejezetekben fogom elemezni és azok funkcióját meghatározni.

A korszakok időrendi felosztásában is adatközlőim segítségét használtam fel. Ezek alapján a három korszak a következő:

Az első korszak a **puhaszoknyás, rojttalan vállkendős** (1950-es évek előtt)

---

²⁶ Lásd Adatközlők Jegyzéke 53.old.

²⁷ Vö.: VARGA M. 1989.515.

A korszak jellemző ruhadarabjai a következők voltak: kézellős ingváll, pendely, gyolcs alsószoknyák, glott, lángszín vagy habos felsőszoknya, „habos kecele” és/vagy szakácska, kislajbi, nyakbavaló „lángszín” kendő, derékkötő szalag (leginkább „gúnárször”), „bimbóval és tyükörrel” díszített gyöngy, fejtetőn kikötött kendő, csatos szandál vagy bőrcsizma. (3. Fotó)

3. Fotó²⁸

Rimóci házaspár

A második korszak a **puhaszoknyás, csipkés-lajbis viselet** (kb.:1950-1980)

4. Fotó²⁹

Benkó Mária puhaszoknyás, csipkés-lajbis viselete

Jellegzetes ruhadarabok ebben a korszakban: kézellős ingváll, pendely, gyolcsalszószoknyák, tüdőszínaljú gyolcsalszószoknya, kisvirágmintás delin vagy kázmér felsőszoknya alján bársony szegővel, fekete, klott szakácska, alsókendő, kötött lajbi, derékkötő, rózsával és tükörrel díszített gyöngy, előre kikötött menyecske (melyet nem a fejen, hanem azt megelőzően megkötöttek), fehér keszkenő, pamutharisnya, csatos szandál, „lagos” csizma. (4. Fotó)

A harmadik korszak a **vasaltszoknyás, rojtos vállkendős** (1990-es évektől)

A korszak jellemző ruhadarabjai a következők: húzós ingváll, pendely, gyolcsalszószoknyák, tüdőszínaljú alsószoknya, keményített vasaltszoknyák, brokátselyem alján színes szövettel szegett húzós felsőszoknya, fekete, ráncba szedett „glott kecele”, brokátselyem kislajbi, alsókendő, rojtos vállkendő, fehér pamutharisnya, derékkötő, keszkenő, rózsával és tükörrel díszített gyöngy, csatos szandál vagy lakkos szárú csizma. (5. fotó)

5. Fotó³⁰

Benkó Mária vasaltszoknyás, rojtos vállkendős viselete

²⁸ Lásd Függelék/ Fotók, ábrák jegyzéke 54.old.

²⁹ Lásd Függelék/ Fotók, ábrák jegyzéke 54.old.

³⁰ Lásd Függelék/ Fotók, ábrák jegyzéke 54.old.

IV.1.1. Lány viselet

A kislányok kb. 8 éves koruktól jártak a nagylányokhoz hasonló viseletben. Kisgyermekkorukban hosszú inget (kb. 2 éves korukig), később pedig melles ruhát, „viganót” hordtak. A viganó testhezálló, hosszúujjú felsőrészből és az ehhez varrott szoknyából állt. **(19. fotó)**³¹ A lányok első fejrevalója a „gyöngyössapka” volt. Ezt addig hordták, amíg befonhatóra nem nőtt meg a hajuk. **(19. fotó)** Hajukat születésüktől kezdve növesztették. Általában 15 éves korukig ún.: „kákóba” fonták a hajukat. **(11. fotó)**³² Ez annyit jelentett, hogy a fejtetőn keresztben elválasztva kialakítottak egy ún.: „előhaját” valamint egy „hátihaját”. Az előhaját mindaddig fonták, amíg a hátihajjal össze nem ért. A fonást ezután a hátihajjal folytatták tovább és fejezték be, melynek végébe hímzett szalagot kötöttek. 15 éves koruk után már az alábbiak szerint fésülték a lányok haját: Az előhaját középen szintén kettéválasztották és madzagra sodorták úgy, hogy a fül tájékán kiszélesedett és eltakarta azt. Ezt nevezték „lapátnak”. A felsodort két ágat a hátihajjal egybefonták. Hétköznap egyszerű hímzett szalaggal díszítették, ünnepnapokon pedig széles, hímzett szalagot fogtak minden ághoz, melyből egészen a csípőig vagy az alá érő „brekocsot” fontak. **(29. fotó)**³³ A lányok addig, amíg férjhez nem mentek hajadonfővel jártak.

Az ingváll derékrésze kender vagy félpamutos vászon anyagból készült. Az ujjja ünnepi változata esetén „till” vagy selyem, míg hétköznapi változatánál pamutos gyolcs. Előbbit a könyök fölött fodrosra húzták a belé fűzött „szattyinggal”, **(18. fotó)**³⁴ míg utóbbit fehér vagy színes hímzéssel ellátott kézellővel díszítették és kötötték a felkarra. Ezt nevezték „kézellős ingvállnak”. **(16. fotó)**³⁵

Az ingvállat kiegészítő alsó ruhadarab volt a „pendel”. Ennek anyaga szintén kendervászon volt. A pendely készítéséhez 3 „szél” vásznat használtak fel. Természetesen ez sokkal bővebb volt, mint a lány dereka, a fennmaradó bőséget hátul a lány csípőjén feltekerték annak céljából, hogy a szoknya hátul szebben álljon. Manapság már külön erre a célra varrt farpárnát kötnek a derekukra a csípő kiemelésé céljából. A lányok hétköznap 5-6 db ráncos, fehér alsószoknyát hordtak. Ezek közül a legfelsőt „tidőszínnel” szegték be. Előfordult az is, hogy két tudőszínnel szegett alsószoknyát is felvettek.

A felsőszoknya színes volt, a múlt század végén kékfestő majd „lángszín”, ezt követően pedig mintás, melyet ún. tarka szoknyának neveztek. A század elején megjelenik

---

³¹ Lásd Képek 43.old.

³² Lásd Képek 40.old.

³³ Lásd Képek 46.old.

³⁴ Lásd Képek 42.old.

³⁵ Lásd Képek 42.old.

a kázmér, a selyem, majd később a textilipar fejlődésével a flokon, a flanel és a delin anyag is. Ezekből az anyagokból általában hétköznapi hordott, ráncba szedett szoknyát varrtak. Egy szoknyához 5-6 szél anyagot ráncoltak be gallérba, általában fél cm-es „lajosráncba”. A ráncokat úgy osztották szét, hogy a csípőt erősítse, a hason pedig lapos maradjon. A szoknyák alját 2cm-es szegővel varrták föl. Ez legtöbbször kék, zöld vagy tüdőszínű, piros szövet vagy bársony volt. A szoknya elejét a múlt században még összevarrták, az 1930-as évek után pedig végig nyitott volt az öltözködés megkönnyítése érdekében. **(29. fotó)**³⁶

Ünnepnapokon az előbbieken említett alszoknyára vettek fel még 4-5 db keményített vasaltszoknyát, melynek alján „singellés” volt és kilátszódt a felszoknya alól. A vasalt alszoknyákon beszédetlen, derékban húzott felszoknyát viseltek. Ezek a századforduló környékén „habos”, lángszínű anyagból, majd az anyagok elterjedésével a későbbiekben brokátból készültek. **(23. fotó)**³⁷

A szoknyák elejét köténnyel takarták. Rimócon két fajtáját viselték az ún. „kecelét” és a „szakácskát”. Mindkettő a szoknyával megegyező hosszúságú volt. A kecele lángszínű vagy fekete „glottból” készült, mely a gallérjánál „tőránca” volt szedve és a szoknya felét betakarta. Általában fekete, zöld vagy kék csipkével díszítették az alján, vagy körben az oldalán. **(31. fotó)**³⁸ A szakácska – melyet csak 'puha' szoknyához hordtak – keskenyebb volt, csak 1 szél szélességű. Általános ismert volt a faluban a ráncos és a sima fajtája is. Hasonlóan a kecelehez ez is jellemzően fekete volt, de fellelhető a fehér változata is. Általában klott vagy tükröselyem anyagból készült. A szakácska alját 5-6cm széles, színes hímzéssel díszítették. Rimóci jellegzetesség, hogy az egy sor keskeny hímzés fölött egy sor széles hímzés található. A hímzés alatt „görbikével”, vagy „kalyinkával” díszítettek, melyek lehetnek fehér, piros, zöld vagy kék színűek. **(25. fotó)**³⁹ Ünnepnapokon az is előfordulhatott, hogy a kecelere rákötötték a szakácskát is. Ez valószínűleg a Gyöngyösbokréta mozgalom hatása, mivel a kecele nem volt díszítésekben gazdag, ezért a gondosan kihímzett szakácskát eléje kötötték. **(22. fotó)**⁴⁰

Az ingvállra „lajbit” vettek. Ez kétféle lehetett. Az egyik fajtáját a vállkendő alatt viselték elől összetűzve. Ez lehetett vállon kötős vagy összevarrt. Színét tekintve jellemzően nem volt azonos a felszoknyával. **(29. fotó)**⁴¹ A női lajbik másik fajtája kb.

---

³⁶ Lásd Képek 46.old.

³⁷ Lásd Képek 44.old.

³⁸ Lásd Képek 47.old.

³⁹ Lásd Képek 45.old.

⁴⁰ Lásd Képek 44.old.

⁴¹ Lásd Képek 46.old.

az 1950-es évektől vált ismertté „csipkés lajbi” néven. Legtöbbször fehér pamutfonalból kötötték, színes hímzéssel látták el, szélét pedig általában zöld, esetenként tüdőszín csipkével díszítették. Idősebbeknek természetesen sötétebb színvilágban készült. **(25. fotó)**⁴² A vállkendők és a csipkés lajbik alatt tüdőszín szegővel ellátott „alsókendőt” viseltek. **(26. fotó)**⁴³

Az alsókendőre került a vállkendő, mely lehetett rojtos vagy rojttalan. A század elején rojttalan, lángszín, vagy ún. habos vállkendőt öltöttek magukra. **(13. fotó)**⁴⁴ A későbbiekben elterjedt az ún. „tízpengős kendő” is, amely fekete, könnyű szövetből készült, szélén hímzett és rojtos volt. **(27. fotó)**⁴⁵ A fiatal lányok ünnepi viseletéhez a fehér vállkendő ún. „tillkendő” is hozzátartozott. **(22. fotó)**⁴⁶

A lányok viseletének kiegészítő darabjai: fehér, hímzett keszkenő **(10. fotó)**,⁴⁷ „bimbóval” és „tyükörrel” díszített gyöngysor, mely általában 15 soros volt, szorosan rásimult a nyakra, és a lányoknak fehér szemű tejgyöngyből vagy viaszgyöngyből készült. Böjtből és adventben azonban kék vagy piros tejgyöngyből fűzött változat került a nyakukba. **(16. fotó)**⁴⁸ Fontos kiegészítő volt a „derékkötő szalag”, amely a kecele vagy szakácska elejét díszítette, elől „bukorra” kötve. Ez kezdetben ún. „gúnárszőr” volt ma már hímzett szalagot használnak. **(10. fotó)**⁴⁹ A lányok vállkendőjükbe gyakran tűztek rozmaringágot, virágot díszítés céljából. A rozmaringág a szüzességet jelképezte. **(22. fotó)**⁵⁰ Ünnepeken fehér pamut harisnyát vettek fel, hétköznap leginkább mezítláb jártak. A lányok lábbelije lehetett „csatos szandál”, vagy ünnepeken „lagos” szárú csizma.

---

⁴² Lásd Képek 45.old.

⁴³ Lásd Képek 45.old.

⁴⁴ Lásd Képek 41.old.

⁴⁵ Lásd Képek 45.old.

⁴⁶ Lásd Képek 44.old.

⁴⁷ Lásd Képek 40.old.

⁴⁸ Lásd Képek 42.old.

⁴⁹ Lásd Képek 40.old.

⁵⁰ Lásd Képek 44.old.

IV.1.2. Asszony viselet

Az asszonyok, lányuk megszületésétől már elkezdték gyűjteni a kelengyét. Mint már említettem a viseletdarabok öröklődtek. Az édesanyák által már nem hordott, ruhadarabok és kiegészítők a lánygyermek számára lett elrakva. A kislányokat már gyermekkorban tanították varrni, horgolni, „azsúrozni” és szőni. Ruhatárának nagy részét viszont csak nagylány, illetve újasszony korában viselhette tulajdonosa.⁵¹

Amíg a lányok hajadon fővel, az asszonyok férjhezmenetelük után, már csak bekötött fővel jártak, még otthon is. Hajukat ugyanúgy lapátba sodorták, mint a lányok csak nem brekocsban végződött, hanem szattyng segítségével „kontyvasra” tekerték. A kontyvas elsősorban a konty erősítésére szolgált. A 19. század elején kezdték alkalmazni, a kontyfa helyett. Általában rézből készült lapocska, melynek közepe elkeskenyedett és enyhén hajlított volt. A kontyvasba a készítője mintákat is véshetett, esetleg viselője nevét, lakodalmanak évszámát is belekarcolhatta. Ezt a fontos kiegészítőt a vőlegény ajándékozta menyasszonyának, akinek az első kontyoláskor került a hajába és élete végéig ezt hordta, gyakran ezzel is temették el.⁵² Az újasszony első kontyát általában a nagynénje vagy a keresztanyja készítette a lakodalom éjszakáján, későbbiekben pedig az anyósa.

A menyasszonyi koszorút a lakodalom hajnalán cserélték „nagyfeketőre”. **(18. fotó)**⁵³ Ez a gyermekkorban viselt gyöngyössapka átalakítására helyezett menyasszonyi koszorú, melyet hátul hosszú hímzett szalaggal díszítettek. A nagyfeketőt az első gyermek megszületéséig, ha pedig nem történt gyermekáldás, akkor maximum 1 évig hordták, kizárólag nagyünnepeken. **(11. fotó)**⁵⁴ **(24. fotó)**⁵⁵

A fiatalasszonyok hétköznapokon menyecskét viseltek, sőt az első gyermek megszületése után ünnepnapokon is. A század elején az asszonyok még maguk hajtogatták és tűzték a kendőt a fejükön lévő, kontyra erősített „kisfeketőre”. Ezek jóval laposabbak voltak, mint a mai, előre kikötött változatok. **(13. fotó)**⁵⁶ A menyecskék fontosabb részei: kisfekető, „homlokkötő” és menyecskekendő⁵⁷. A kisfeketőt a kontyra erősítették. Anyaga szövet, mely követi a konty formáját és színes vászonnal szegett. E fölé varrták a pántlikákat, melyek közé fűzték a gyöngyöket. **(28. fotó)**⁵⁸ Színesgyöngyöset 30-35 évig,

⁵¹ Vö.: KAPROS M. 2000. 180.

⁵² Vö.: ORTUTAY GY. 1980. 260.

⁵³ Lásd Képek 42.old.

⁵⁴ Lásd Képek 40.old.

⁵⁵ Lásd Képek 44.old.

⁵⁶ Lásd Képek 41.old.

⁵⁷ A rimóciák nem használják ezt az elnevezést, azonban úgy gondolom, hogy ez a legegyszerűbb módja a menyecskékhez használt fejrevaló kendők egyértelmű megjelölésének. Dolgozatomban ezért ezt használom.

⁵⁸ Lásd Képek 46.old.

sötétebb gyöngyökkel díszítettet idősebb korukig hordtak. Kortól függetlenül, aki közeli családtagját vesztette el ún. gyászos főkötőt viselt, ami fekete klottból készült, sötétzöld vagy kék szegővel és sötét színű gyöngyökkel díszítve. Böjtben pedig pántlikás féketöt kötöttek, melyet nem díszítettek gyöngyök.

A menyecske következő része a homlokkötő, melyet a kislefekető fölé helyeztek. Ennek anyaga fiatalabbaknál fehér, idősebbeknél sötétkék vagy fekete slingelt csík. Ezt a régebbi időkben saját maguknak készítették. **(28. fotó)**⁵⁹ Manapság egyre inkább terjednek a flitteres, gyöngyös homlokkötők.

A homlokkötő fölé kerül a menyecskekendő. **(28. fotó)**⁶⁰ Természetesen, ahogyan a kislefeketőből, úgy a menyecskekendőből is több darab volt egy asszonynak. Hétköznap az egyszerű anyagból készült rojttalan ún. „*kismenyecskét*”, vasárnap és ünnepnap a drágább brokát és selyem anyagból készült rojtos menyecskét kötötték fel. Utóbbit 7-8 évig hordták az asszonyok. Hidegebb napokon, valamint adventben és böjtben a menyecskére áll alatt megkötött „*bekötő kendő*” került. **(26. fotó)**⁶¹ Az idős asszonyok már csak áll alatt megkötött, sötét kendőt hordtak. **(15. fotó)**⁶²

A legfontosabb alsó ruhadarabok az ingváll és a pendely voltak, melyek anyagukban, szabásukban, díszítésükben megegyeztek az általam már az előző fejezetben említettekkel. **(27. fotó)**⁶³

Az asszonyok csak és kizárólag rakott alsószoknyát viseltek, vasaltat már nem vettek fel. Hétköznap 3-4 ünnepnap 5-6 alsószoknyát kötöttek magukra.

A felső szoknyájuk is ráncba szedett volt, melynek színe függött az életkoruktól, illetve a naptári időszakától. Koruk előrehaladtával egyre sötétebb lajbit, kendőt, felsőszoknyát hordtak.

Ugyanúgy mint a lányok, az asszonyok is kecelével vagy szakácskával fedték a szoknya elejét. A szakácska viszont már nem volt olyan színesen, csillogóan díszítve, hímezve, mint a lányoké. **(25. fotó)**⁶⁴

A lányok körében igen kedvelt csipkés lajbit az asszonyok is előszeretettel viselték hétköznap, sőt napjainkban ünnepnap is. **(25. fotó)**⁶⁵

---

⁵⁹ Lásd Képek 46.old.

⁶⁰ Lásd Képek 46.old.

⁶¹ Lásd Képek 45.old.

⁶² Lásd Képek 41.old.

⁶³ Lásd Képek 45.old.

⁶⁴ Lásd Képek 45.old.

⁶⁵ Lásd Képek 45.old.

A századforduló környékén az asszonyok jellemzően lángszín vagy habos vállkendőt hordtak, mely rojtatlan volt. **(13. fotó)**⁶⁶ A későbbiekben vált gyakori viseletté körükben a rojtos vállkendő. **(27. fotó)**⁶⁷

Az asszonyok kiegészítő viseletdarabjai közé tartozik a 10-12 soros gyöngy, mely bimbókkal, tyükörrel díszített. A fiatalasszonyoknak fehér vagy piros, az idősebbeknek kék, zöld, fekete gyöngyből készült. **(16. fotó)**⁶⁸ Derékkötőjük keskenyebb, mint a lányoké, de ugyancsak hímezett. **(25. fotó)**⁶⁹ Az asszonyok harisnyája hétköznap barna, a fiatalasszonyok ünnepen fehér színű. Az idősebbek azonban már csak sötétkék, sötétbarna, fekete harisnyát viselnek. Lábbelijük csatos szandál, ünnepeken és télen pedig lakkos csizma.

IV.2. Fiú viselet- férfi viselet

A fiú és a férfi viselet jellemzőit, egy fejezetben ismertetem, mivel a viseletdarabok, kiegészítők nagymértékben azonosak, azok között csupán méretbeli eltérések lehetnek.

A kisfiúknak az ún.: „pántlikás sapka” volt az első fejrevalójuk. Ezt addig viselték, míg az első kalapjukat meg nem kapták. A múlt században a legények és a férfiak „perge kalapot” hordtak. **(14. fotó)**⁷⁰ Az 1940 – 1950-es években kezdett elterjedni a fiatal fiúk körében az ún. „levente sapka”. A hosszabb tetejű, keskenyebb karimájú kalap az 1950-es évektől vált elterjedté. Kalapjukat csak a legények díszíthették, azt is legtöbbször ünnepnapokon. Az 1900-as években kakas vagy lúdtollal, később pedig egy-egy szál virággal tették ékeesebbé azt. Rozmaringágot csak a vőlegény tűzött a kalapja mellé. A kalapot mindig a jobb oldalon díszítették, mert úgy tartották, hogy a csendőrök a „balbukrétások”. A Gyöngyösbokréta mozgalom hatására elterjedt díszítő elem lett a „kalapkötő szalag”. **(30. fotó)**⁷¹

A kisgyermek kb. 8-10 éves korukig hosszú ingben jártak. Ekkor megkapták az első inget és gatyát, amely szabását tekintve, már a felnőttekéhez hasonló volt. Az ingek vászonzól készültek, az ujjuk mindig bő volt, és a múlt században gallér illetve kézellő nélkül varrták. Az 1900-as évek elejétől szabták a maihoz hasonló formában az ingeket,

---

⁶⁶ Lásd Képek 41.old.

⁶⁷ Lásd Képek 45.old.

⁶⁸ Lásd Képek 42.old.

⁶⁹ Lásd Képek 45.old.

⁷⁰ Lásd Képek 41.old.

⁷¹ Lásd Képek 47.old.

azaz már kézzel és gallérral kiegészítve. Az ingek elejét hímzéssel díszítették, mely lehetett színes vagy egyszerű fehér hímzés is. A leggazdagabban a legények és a vőlegény ingjének eleje volt díszítve. Gyakran viselőjének nevét is belehímezték a hasfoltba. **(20. fotó)**⁷²

Az inghez a fiúk és férfiak gatyát hordtak, melyet szintén vászonból vagy gyolcsból készítettek. Két fajtáját különböztették meg, a „*bőgatyát*” és a „*vászongatyát*”. A bőgatya ráncos volt. Ünnepeken bővebb és apróbb ráncba szedettet viseltek. „*A bőgatyá úgy szép ha ezer a ránca, s alul rojtos*”.⁷³ A hétköznapi kevesebb anyagból készült és nagyobb ráncokba volt szedve. A gatyának csak a szárát díszítették, rojtozással és szálvonással. A vászongatyá ránc nélküli volt. Ezt leginkább a nyári munkákhoz vették föl, munkaruhaként hordták vagy télen alsóruhaként. A bőgatyá viselésének megszűnése az I. világháború utáni időszakra tehető, mivel a háborúból hazajövő katonák már szégyellték azt fölvenni. Az 1920-as években így jellemzővé vált a posztónadrág viselése. Ez mindig sötét színű volt, általában fekete vagy sötétkék. Az 1930-as évekig ún. „*pislés posztónadrágot*” hordtak, melynek a szárai szűkek voltak, az elejét pedig zsinórozással díszítették. A 30'-as éveket követően vált divattá a „*pricsesz nadrág*”. Ennek jellemzője, hogy a combjánál bővebb, a lábszárnál pedig a csizmába illően szűk volt. **(30. fotó)**⁷⁴

Függetlenül attól, hogy milyen jellegű gatyát vagy nadrágot viseltek a fiúk vagy férfiak, maguk elé általában kötényt kötöttek. A gatyá fölé rövid rakatlan, míg a posztónadrág fölé hosszú, rakott *vászonszakácskát* kötöttek. A 20'-as években terjedt el a fekete klott szakácska viselése. A szakácska alját hímzéssel díszítették, mely keskeny és széles mintasor díszítésből állt. Színvilága jellemzően piros, kék, zöld, sárga és fehér volt. A szakácska a csizma száráig vagy annál lejjebb ért. **(31. fotó)**⁷⁵

A férfiak viseletének negyedik legfontosabb darabja a fekete posztóból készült lajbi volt. Díszítésére az ólomgombok, „*pitykék*” voltak a jellemzőek, melyeket a későbbi időkben fekete gömbgombbal, műanyag gombokkal helyettesítettek. A gombokból mellkason megformált motívum pásztorbotot jelenített meg. A mellényeket piros, zöld vagy kék nyargalásos hímzéssel és kalyinkával díszítették, hátulját gyakran tulipán motívummal látták el. Jellemzően mindig begombolatlanul hordták a lajbit, azért hogy az ing díszítése jól látható legyen. A fiatalabbak lajbis viseletével szemben, az idősebbek már

---

⁷² Lásd Képek 43.old.

⁷³ Vö.: MALONYAY D. 1922. 81.

⁷⁴ Lásd Képek 47.old.

⁷⁵ Lásd Képek 47.old.

csak fekete posztó kabátot, zakót hordtak az ing fölött. Az 1956-os táncgyűjtés felvételein még láthatóak az idősebbek ebben a viseletdarabban. ⁷⁶ **(30. fotó)**⁷⁷

A csizma a legelterjedtebb lábbeli volt. A legény legtöbbször akkor kapta meg az első csizmáját, amikor a lába megállt a növésben. A csizma szára kemény volt és hátul varrott. Díszíthették oldalt hímzéssel is. Ünnepeken és a táncalkalmakkor elterjedt a „*sarkantyú*” viselése. A férfiak is ugyanúgy mint a nők, hordtak derékkötőt, melyet a szakácska elején kötöttek bukorra. A régebbi időkben gúnárször, később pedig keskeny, hímzett szalag formájában. **(30. fotó)**⁷⁸

6. Fotó ⁷⁹

Rimóci legények ünnepi öltözetben, fehér vászon és fekete klott szakácskában

A korábban említett bánya- és gyáripar fellendülése először a férfi viseletekben mutatta meg negatív hatását. A kivetkőzés, viseletfordítás folyamata legkorábban itt jelentkezett. Az asszonyokkal ellentétben ma már a rimóci férfiak egyike sem hordja a hagyományos népviseletet sem hétköznapi, sem ünnepnap.

---

⁷⁶ Lásd Függelék/Archív filmfelvételek jegyzéke 59.old.

⁷⁷ Lásd Képek 47.old.

⁷⁸ Lásd Képek 47.old.

⁷⁹ Lásd Függelék/Fotók, ábrák jegyzéke 54.old.

V. AZ ÖLTÖZKÖDÉS SZABÁLYAI RIMÓCON

Tanulmányaim és tapasztalataim alapján alátámasztható, hogy minden tájegység népviseletének sajátos szabályrendszere van. Nincs ez másként Rimócon sem. A szabályszerűség kötődik a valláshoz, az ünnepekhez, az adott személy életkorához valamint életének kiemelten fontos eseményeihez. (Lakodalom, gyerekszületés, gyász stb.) Az év jeles ünnepnapjain az öltözködés fontos szabályszerűségeit tartották szem előtt a Rimóciak. Ezen alkalmakkor az arra meghatározott öltözetben kellett megjelenni a faluban vagy a templomban. Ez ma is vonatkozik arra, aki viseletbe öltözik.

Gyászosan jártak adventben egészen az éjféli miséig, valamint a gyász színei kerültek előtérbe a böjti időszakban is. Nagy egyházi ünnepeken (Karácsony, Húsvét, Pünkösd) a piros, a tüdőszín valamint a fehér és a világoskék színek domináltak a nők öltözkéiben. Nagyon cifrán mentek a templomba Péter, Pál napján (június 29.), mert ezt a napot számították az aratás kezdetének. A lányok életének meghatározó fordulópontja volt az eljegyzés. Az eljegyzéstől a lakodalomig tartó időszakban a lányok gyászban jártak. Ezen időszak alatt a jegyespárt 3 alkalommal hirdették ki a templomban. E vasárnapokon külön szabályrendszer szerint kellett a templomban megjelenni. Az első vasárnap mélygyászban, fekete tükörselyem ruhában, a második vasárnap kék gyászban, a harmadikon pedig félgyászban, amely sötétszínű tarka szoknya is lehetett.⁸⁰ Az esküvő napján a menyasszony tiszta fehér viseletbe öltözködik és koszorút tesz a fejére. Ez a ruha a máriás lányok máriás ünnepeken hordott viselete is. Megkülönböztetésül mindössze a vállról derékra átlósan átvett világoskék szalag szolgál.

A nők a színvilág mellett különösen ügyeltek arra, hogy ruházatuk ápoltságát és gondozott hatást keltsen, ezért az alábbi szabályok szerint öltözködtek:

- A lányok, asszonyok ingvállának ujja, soha nem volt lapos, vállra simuló. Mindig szépen kiigazították ráncait, előfordult, hogy ki is keményítették azt.
- A szoknyák eleje mindig ránctalan, sima volt azért, hogy ne nézzék a lányokat „hasasnak”. Mindig a csípőjüket erősítették inkább, hogy szép „farosak” legyenek. Tették ezt régebben a pendely felgyűrésével a csípő felett, későbbiekben pedig farpárnát használtak erre a célra.
- A szakácska alján lévő díszítésnek mindig, lejjebb kellett érnie a szoknya hosszánál.
- Egy-egy öltözködés alkalmával használt szalagok (hajszalag, derékkötő, kendőkötő) színe és mintázata mindig harmóniában volt.

---

⁸⁰ Vö.:FLÓRIÁN M. 1966. 59.

- A derékkötő szalagot nem a derékkal párhuzamosan, hanem enyhén, V betű alakban kötötték a derekukra úgy, hogy a szalag alsó széle maximum a szoknya aljával legyen egy magasságba.
- A gyöngysor a lányok és asszonyok nyakát előlről teljesen eltakarta.
- A rimóciak nem hordtak ékszereket. Fülbevalót is csak asszonykorukban kaptak. A módosabbak hordtak esetleg vékony aranyláncot a nyakukban. Kezüket pedig csak a jegygyűrű ékesítette.
- Keszkenőt mindig hordtak maguknál a lányok, asszonyok.
- Vállkendőjüket mindig úgy kötötték fel, hogy a bal váll felőli részt kötötték felül, a jobbat pedig alul. Hátral szépen kiigazították a sarkát úgy, hogy a mintázat vagy a rojt kifelé álljon. Hátral, közepén általában megtűzték, hogy ne csússzon el a vállkendő.
- A menyecskekendő felső csúcsa és a kislekötő gyöngyözésének legmagasabban lévő sarka függőlegesen egy vonalban kellett, hogy essen ahhoz, hogy az ügyesen álljon.
- A keményített alsószoknyákhoz mindig húzós felsőszoknyát, húzós ingvállat és nagykendőt vettek fel, valamint kecelét kötött maguk elé.
- A puha szoknyákhoz ráncos felsőszoknyát, kézellős ingvállat vettek fel és szakácskát kötötték maguk elé.
- A szoknyák alját 2cm-es szegővel varrták fel, mely lehetett zöld, kék, tündőszín, piros szövet vagy bársony. Egyéb dísszel nem ékesítették a felsőszoknyát.
- Az asszonyok ünnepi viseletéhez hozzátartozott a húzós ingváll viselése, azonban manapság már ünnepre sem veszik azt fel, jóval elterjedtebb a kézellős ingváll viselése.

Ezek a szabályszerűségek általánosak voltak a faluban. Azok a rimóciak, akik mai napig viseletben járnak, nagyon odafigyelnek ezekre a szabályokra. Természetesen már kötetlenebb formában él tovább, de az idősek manapság is ragaszkodnak a régi elvárásokhoz.

VI. A SZÍNPADI TÁNCVISELET

A színpadon megjelenített táncviselet már nem minden esetben tükrözi hitelesen az adott tájegység, falu népviseletkultúráját. Rimócon még találhatóak eredeti, régi viseletdarabok. Ezeknek a mintájára az ott élő népviseletkészítők, az eredetihez hasonló, hiteles ruhadarabokat tudnak előállítani a táncosok részére. Természetesen ezek nem egyenértékűek a több száz éves viseletdarabokkal, de a színpadi táncok során, mégis valóságúen tárulnak a nézőközönség elé. A színpadi táncviseletek tervezésénél mindig kellő néprajzi ismerettel kell rendelkezni, melyhez segítséget nyújtanak a szakkönyvek valamint a faluban élő emberek, akiknek a mai napig fontos a népi értékek, kultúra ápolása. Érdeemes elmenni az adott tájegység falu múzeumába, tájházába ahol biztosan találkozhatunk eredeti, régi viseletdarabokkal. Nem szabad úgy színpadra tervezni, hogy a csoportvezető nem tartja szem előtt az eredetiséget.

A színpad törvényeit betartva alakíthatjuk, módosíthatjuk a viseletet, de csak úgy, hogy hagyományos karakterét ne veszítse el. Ez azt jelenti, hogy a színpadi viseletnek távolabbról is megfelelő hatást kell gyakorolnia a nézőre. Nem lehet figyelmen kívül hagyni a megvilágítást sem, hiszen a mesterséges fények fokozzák a színeket és megsokszorozzák a fényes felületű anyagok díszítését.

Manapság a színpadra alkalmazott néptáncok előadásánál is gyakran tapasztalom a divat megjelenését. Számomra nagyon fontos, hogy egy színpadra tervezett néptánc során ne sminkeljék túl magukat a táncosok, hiszen az már nem eredeti szépség. Próbáljunk meg odafigyelni a hajszínek egyszerűségére és a hajak hosszúságára is. A feltűnő ékszerek használatát is mellőzzük, csak azokat a kiegészítőket viseljük, melyek legalább jellegében hasonlóak arra, amit hordtak, vagy hordanak az adott tájegységen, faluban. Ezek a tényezők, természetesen nagy mértékben múlnak a csoportvezető, koreográfus nevelői hatásától is, hiszen ha megköveteli az autentikusságot, akkor a táncosok egymásra is rendkívüli hatással tudnak lenni.

Véleményem szerint ajánlatos szem előtt tartani azt a régi közmondást, mely szerint:

„A kevesebb néha több!”

VI. 1. A Hagymányörzöknél

A mai, hagyományörzök által interpretált színpadi néptáncoknak a Gyöngyösbokréta-mozgalom adott különösen nagy lendületet. Paulini Béla ötlete alapján szervezték meg 1931-1944-ig, minden év augusztus 20-án, Budapesten a Szt. István napi ünnepeken a parasztszoportok tánc, ének és játékbemutatóit. Az első fővárosi bemutatón, még nem szerepeltek nógrádiak. 1932-ben már jelen volt: Bocsárlapujtó, Buják, Kazár és Órhalom csoportja, majd a következő években csatlakozott Rimóc, Nagylóc, Hollókő, Diósjenő valamint Hasznos és Maconka is.⁸¹ A bemutatók nagy része hiteles hagyományanyagot tárt a nézőközönség elé. A Gyöngyösbokréta-mozgalomnak köszönhetjük, hogy sok helyen tovább fennmaradt a népviselet. Hátránya az volt, hogy gyakran nem a hétköznapi, egyszerűbb ruhadarabokat öltötték magukra a táncosok, hanem a legdíszesebb, legdrágább nagyünnepi viseletdarabokat, hiszen nem akartak lemaradni a többi bokrétástól. Ezáltal nagymértékben módosult az addig tapasztalt öltözködési etika.

Tapasztalataim szerint a hagyományörző csoportok, településük, népük kultúráját nagyon fontosnak tekintik. Jellemzően műsoraik is csak és kizárólag a helyi táncagyományból épülnek fel. Így van ez Rimócon is, ahol jelenleg két hagyományörző csoport is működik, sőt aktívan muzsikál a Rimóci Rezesbanda is. Igaz a zenélés funkciója már vesztett a korábban tapasztalt sokrétűségéből. 2007-ben a hagyományörző együttesek, nagyszerű néptáncgálát szerveztek, melyben tisztelegtek Vincze Feri bácsi, táncos adatközlő születésének 100., halálának pedig 6. évfordulója alkalmából.⁸²

Mivel a faluban a néphagyományok és az egyházi liturgia számos eleme még ma is felfedezhető, a csoportok viselete megőrizte a sajátosságokat. A ruhadarabok általában a táncosok saját tulajdonai, így azokat kiemelten óvják és fokozottan vigyáznak rájuk. Tárolásuk otthon történik, a helyi fellépésekre gyakran már otthon felöltöznek. Az együttesekben több korosztály megtalálható. Fellépéseiken ennek megfelelően öltik magukra a viseletet, ezért a színpadon láthatóvá válnak azok az öltözködési szabályok, amelyek az életkori sajátosságoknak megfelelnek.

A már említett Gyöngyösbokréta mozgalom nagy hatással volt a rimóciakra is. Egyebek mellett ennek köszönhető az a 4 fontos változás, mely befolyásolta és befolyásolja ma is a hagyományörzök színpadi megjelenését. Az egyik legfontosabb az, hogy a nagyünnepken hordott, templomi viselet is megjelent a színpadon, mint

---

⁸¹ Vö.: KAPROS M. 2011. 377.

⁸² http://rimoc.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=34&Itemid=53

táncviselet. Gondolok itt a vasaltszoknyákra, rojtos vállkendőkre, rojtos menyecskékre. Természetesen manapság sem öltik magukra azonban a legértékesebb, legszebb ruhadarabokat. Azokat meghagyják az egyházi nagyünnepekre. Szintén negatív hatás a szoknyák rövidülése, valamint az azok színvilágában történő változás. Manapság már előfordulnak olyan színű felsőszoknyák is, melyeket csak azért vesznek fel, mert különleges a színük, mintájuk, díszítésük, de valójában régen nem volt jellemző a falura. S végül említésre méltó az a tendencia, melyet az idős hagyományőrző asszonyoknál tapasztalhatunk nevezetesen, hogy nem az életkoruknak megfelelő színvilágú öltözeteket és kiegészítőket viselik. Az említett okok miatt tehát feltételekkel kell kezelni a hagyományőrző együttesek újításokkal teli táncviseletét. Forráskritikát kell gyakorolnunk.

A hagyományőrzőknek fontos szerepük volt abban, hogy az ország különböző vidékein megismertették, megszerették a rimóci táncokat, hagyományokat, viseletkultúrát. Ennek hatására egyre több együttesnek van rimóci koreográfiája. A hagyományőrző csoportoknak pedig mai napig aktív tagjai az országszerte ismert táncgyűjtések adatközlői.

7.Fotó ⁸³

A Rimóci Hagyományőrző Együttes

---

⁸³ Lásd Függelék/Fotók, ábrák jegyzéke 54.old.

VI.2. Az amatőr együtteseknél

*„...a néptánc az utolsó óráit éli. A mai fiatal nemzedéket a nemzetközi tánc teljesen megfertőzte.”*⁸⁴

Ma ezzel a kijelentéssel sokan nem értünk egyet, ugyanis a mai szülők fontosnak tartják, hogy gyermekeik megismerkedjenek saját nemzeti és kulturális hagyományaikkal a néptánc segítségével, illetve azon keresztül. Gyakran már az óvodákban elkezdődnek a népi gyermekjátékok tanulása és ezzel együtt az alapvető néptáncos mozgások elsajátítása. Bár kezdetben sok gyermek csupán a szülői unszolásnak igyekszik eleget tenni, a későbbiekben mégis önszántukból, a társaság miatt, a tánc iránti szeretetükből fakadóan folytatják a gyakorlást. Így kerülnek egyre nagyobb néptáncos közösségekbe, míg nem eljutnak az amatőr néptánc együttesekbe. Országos viszonylatban szaporodik az amatőr néptánc együttesek száma és egyre többen szeretik meg ezt a gyönyörű műfajt.

Sajnos az amatőr együttesek nagy többsége szűkös anyagi háttérrel rendelkezik. Szemben a hagyományörző együttesekkel a tagok nagy része nem rendelkezik saját viseletdarabokkal. Ezeket egységesen vásárolják, készíttetik és tárolják a koreográfiáknak megfelelően.

Véleményem szerint ezen öltözékeknek 3 fő kritériumnak kell megfelelniük. Az együttesvezetőknek szem előtt kell tartaniuk a hitelességet, az igényességet és a praktikusságot. A hitelességnél a néprajzi formákra kell figyelni, az igényességnél az esztétikum és az ízlésvilág kerül előtérbe, a praktikusságnál pedig a színpadi használat és az igénybevétel az elsődleges szempont. Ezen szabályokat figyelembe véve az amatőr együttesek legtöbbször úgy állítják össze a ruhatárukat, hogy az egyes viseletdarabok más-más táncanyagokhoz is használhatóak legyenek. Mindez azt eredményezi, hogy egy-egy adott táncban nem tudják úgy érvényesíteni és a közönség számára visszaadni a hitelességet, mint a hagyományörző együttesek.

Tapasztalataim alapján adódhatnak olyan esetek, amikor az adott tánc kivitelezhetetlen lenne a szabályok szerinti népviseletbe öltözve. Ezért, valamint a jobb kihasználhatóság miatt vesznek fel az amatőr együttesek inkább vasalt alsószoknyákat és brokát felsőszoknyákat a rimóci koreográfiájukhoz. Egy-egy adott koreográfia mondanivalója is meghatározza a színpadi öltözéket és ezáltal megszegi a korosztályra vonatkozó öltözködési szabályokat. Adódik ez abból is, hogy az amatőr együttesek általában egyazon korosztály képviselői, míg a hagyományörzőknél több generáció tagja a

---

⁸⁴ http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_n%C3%A9pt%C3%A1nc

csoportnak. Ezek a hibák csökkenthetők, ha mindig a csoport korosztályához illő koreográfia kerül a színpadra.

Véleményem szerint a néptáncok stílusos elsajátításához sok idő kell. Ezért a gyermekeknek inkább a nagyon gazdag játékhagyományból állítsunk össze koreográfiát. A kisgyermeket nyugodtan öltöztethetjük viganóba, a nagyobbacsákra pedig rá lehet adni az általánosan ismert viseletdarabokat. Arra azért figyeljünk oda, hogy ne öltöztessük őket túl. Pl.: kevés alsószoknyát adjunk rájuk, ne kössünk rájuk vállkendőt, esetleg tillkendőt nyugodtan lehetnek mezítláb vagy cipőben, de kiscsizmát a lányokra semmi képen ne adjunk, mert nem hordtak a gyerekek csizmát.

A nagyobb gyerekek, ifjúsági korosztály számára már ajánlott megismerkedni a rimóci táncgyományokkal. Ők már érzékelné tudják a stílusjegyeket, valamint érzelmekkel is meg tudják tölteni a táncot pl.: egy csalogatásnál. Ezek az együttesek természetesen már a koreográfia mondanivalója figyelembevételével állítsák össze a ruháikat, a rimóci táncokhoz. Ha ünnepet viszünk a színpadra, megjeleníthetjük a vasalt szoknyás viseletet, ha viszont hétköznapi események alkotják a koreográfia mondanivalóját, akkor próbáljunk meg annak megfelelően felöltöztetni a táncosainkat, az előzőekben említett ráncos szoknyákba. Ugyanígy a felnőtt táncsoportok öltöztetésénél is alkalmazhatunk minden rimóci viseletdarabot, kiegészítőt.

Kortól és koreográfiától függetlenül figyelni kell arra, hogy a hajviselet, megfelelő legyen. A rimóciak soha nem fonták két ágba a hajukat. Az előző fejezetekben ismertettem már, hogy a gyerekek fiatalok kákóba fésülték, míg a nagylányok brekocsba fonták a hajukat. Az asszonyok pedig a leírtak szerint készítették el a kontyukat a menyecskekendő alá. (Lásd: 18. old.)

Kutatómunkát végeztem a különböző internetes videómegosztó portálokon, és sajnos megdöbbentő dolgokkal találkoztam. A mai felgyorsult világunkban és az internet fénykorában, ennél sokkal jobban oda kellene figyelni a viseletek jellegére. Természetesen a már említett anyagi helyzet nagymértékben befolyásolja a színpadi megjelenést, de véleményem szerint próbáljunk meg olyan táncanyagot választani, amelyhez viszonylag hitelesen fel tudunk öltözködni. Tapasztalatom sajnos az, hogy rimóci koreográfiákhoz gyakran öltenek fel olyan ruhákat és kiegészítőket az amatőr együttesek, amelyek nem odavalók. Természetesen mindenki próbál törekedni az autentikusságra, de hihetetlen, elképesztő példákkal találkozhatunk, melyek úgy gondolom, hogy manapság nem elfogadhatóak.

A következőkben szeretném felhívni a különböző táncviseleti hibákra a figyelmet, melyek sajnos sokszor előfordulnak az amatőr együttesek rimóci koreográfiáiban.

A lányok viseletében a leggyakrabban előforduló hibák a következők:

- Rövid szoknya – Ha megnézünk egy régi rimóci fotót, láthatjuk, hogy milyen hosszú, térdig érő szoknyát hordtak a lányok, asszonyok.

- Vasalt alszoknyák rövidebbek mint a felszoknya - A rimóci vasalt alsók mindig kilógtak a felszoknya alól, azért hogy látszódjék a singellés. Ha nem is lóg ki az alszoknyánk, de rövidebb semmi képen ne legyen, mert az nagyon csúnya, ha becsapódik a felszoknya.

- Kötény nem megfelelő színe - Mindig fekete volt. A fent említettek szerinti kecele vagy hímzett szakácska.

- Derékkötő hiánya - A kötényük elé a rimóciak, mindig kötöttek hímzett derékkötőt.

- Hajszalag nem megfelelő színe, fajtája - Csak és kizárólag hímzett szalagot kötöttek a rimóci lányok a hajukba, brekocsba. Ne alkalmazzuk a manapság elterjedt szatén, selyem szalagokat.

- Harisnya nem megfelelő színe - A rimóci asszonyok, lányok ünnepi viselethez fehér harisnyát vettek, hétköznapi pedig barnát. Csak az idősek vettek fel, sötétkéket, sötétbarnát, feketét.

- Fűzős cipő, bakancs viselése – Nem volt jellemző a falura e lábbelik használata. Előfordulását tekintve találunk rá példákat, de leginkább csatos szandált vagy lakkos csizmát vettek fel a lányok és az asszonyok egyaránt.

- A vállkendő nem megfelelő kötése – Gyakori hiba, a gyors öltözés miatt, hogy nem fordítunk elég gondot a vállkendő felkötésére. Figyeljünk rá, hogy a bal váll felőli kössük fölül, a jobbat pedig alul. Hátralát a két ág egyforma hosszúságú legyen és a rojtok, díszítések kifelé álljanak.

- Nem megfelelő ingváll felvétele – A rimóciak mindig rövid, buggyos ujjú ingvállban jártak. Nem volt ismert a hosszú ujjú női ing a faluban. Hidegebb napokon szvetttert vettek magukra.

A fiúk viseletében leggyakrabban előforduló hibák:

- Szakácska nem megfelelő anyaga - A férfiak mindig kötöttek maguk elé kötényt. Ha a határba mentek dolgozni, akkor is vettek fel ún.: „*surcot*” vagy „*mellyes kötényt*”. Ezeket azonban csak akkor használjuk, ha a koreográfia mondanivalója hétköznapi jellegű vagy paraszti munkára utaló. A vászon szakácskákat pedig lehetőleg ne helyettesítsük, régi vászon törölközőkkel.

- Derékkötő hiánya - Jellemző volt a hímzett derékkötő viselése. Mely általában a szakácska aljáig leért. Az amatőr együttesek praktikus okokból, gyakran olyan szakácskát varratnak, melynek a kötője hímzett szalag, ezáltal nem kell még pluszban a derékkötő felkötésére időt szánni.

- Felgyűrt, konfekció ing viselése – A faluban mindig bő ujjú inget hordtak. Ne helyettesítsük ezt, az elterjedt, ma bármelyik ruhaüzletben kapható hosszú ujjú, fehér ingek viselésével, leginkább pedig ne felhajtva.

- A zakós viselethez ne kössünk szakácskát – Az 56'-os táncgyűjtésen is jól megfigyelhető, hogy nem hordtak a posztókabáthoz szakácskát. A későbbiekben látunk erre példát, de véleményem szerint és a fotók is azt támasztják alá, hogy nem volt jellemző a zakós viselethez a szakácska felkötése.

- A lajbi alatt szvetter viselése – Az archív fotókon megfigyelhető, hogy elterjedt volt a faluban a szvetter viselése a férfiak körében. Ez lehetett kockás vagy sima, egyszínű is. Táncba azonban semmi képen ne öltünk magunkra ezt a ruhadarabot, mert a faluban sem vették fel, ha táncolni mentek a legények, férfiak.

- Kalap helytelen díszítése - Rimócon általában virággal, rozmaringgal, árvalányhajjal díszítették kalapjukat majd a későbbiekben elterjedt, hogy hímzett szalaggal ékesítették azt. Ne tegyünk a kalap mellé akármilyen útszéléről szedett tujaágakat, virágokat csak azért, hogy díszítsük a kalapot.

- Sarkantyú viselése - 1940-es évek második felében jelent meg a faluban a sarkantyú, és csak azok viselték, akik nagyon jó táncosok voltak.(Árva Ferenc, Mócsány Sándor, Mócsány István). Véleményem szerint ma sem kell felölteni a csoport minden férfi tagjának ezt a kiegészítőt. Csak azok vegyék fel, akik tényleg tudnak benne táncolni.

Ezek a tényezők természetesen nagymértékben függnek a csoportok anyagi helyzetétől. Véleményem szerint a csoportvezetőknek jobban oda kellene ezekre a részletekre figyelniük, és nem követnének el az amatőr együttesek ilyen apró de mégis nagy jelentőséggel bíró hibákat.

VII. A VISELET TÁROLÁSA RÉGEN ÉS NAPJAINKBAN

A rimóci emberekre jellemző volt az igényesség és az esztétikus megjelenés. A ruházatukra, annak tárolására mindig nagy gondot fordítottak. Valószínűleg ezért is maradtak fenn az utókor számára – szinte eredeti szépségében – a régi ruhadarabok. Ennek fontosságát hangsúlyozva fogalmazom meg gondolataimat a viselet tárolásával kapcsolatban.

A régebbi időkben a ruházathoz használt anyagokat, általában otthon szőtték, a saját maguk által előállított alapanyagokból. Mint már említettem, az így készült ruhadarabok igen tartósak voltak, ezért nagy részük öröklődött. Természetesen az akkori bútorok erre a célra megfelelőek voltak. Minden háznál volt láda, fiókos szekrény (3-4 fiókból álló), valamint akasztós szekrény. Jellemzően ezekben tárolták a ruhaneműjüket.

Az ún. *tulipános láda* Rimócon is ismert volt. Fűrészelt és gyalult deszkákból asztalos munkával készített tároló volt, melynek csak a teteje volt felnyitható. A tulipános elnevezést díszítéséről kapta, mely tájegységenként eltérő motívumokat jelentett. A láda díszessége miatt, a szoba egyik ékes bútordarabjának számított.⁸⁵ Ezekben a ládáknak a megszőtt vásznakot, törölközőket, konyharuhákat, valamint a vászonból készült hétköznapi viseletdarabokat (pendely, ingváll, gatyá stb.) tárolták. Az ünnepre hordott vasalt szoknyákat általában a láda tetején tárolták, letakarva. Erre nagyon vigyáztak a lányok, hiszen egy évben csupán egyszer, maximum kétszer keményítették és vasalták ki azokat.

A ruhadarabok tárolására szolgáló másik fontos bútordarab a fiókos szekrény volt, melyet Rimócon „*kasznyinak*” neveztek. Legtöbbször 3–4 fiókból állt. A fiókokban praktikusabb volt a tárolás, mint a ládában, ezért a 19. századtól elterjedtebb bútordarab volt a paraszti családoknál. A kasznyiban elkülönítve tudták tárolni a különböző viseletdarabokat, kiegészítőket. Minden egyes ruhadarabot visszájára kifordítva tárolták, a szennyeződések elkerülése, valamint a színes anyagok kikopása, megfakulása miatt. A ráncos alsószoknyákat kötőjükkel szorosan összekötötték és a fiókokba egymás mellé helyezték azokat. Külön fiókban kaptak helyet a húzós szoknyák, kötények, szakácskák és a lajbik. Ezeket szintén kifordítva helyezték el a kasznyi fiókjában. Miután asszony lett a lányból, bekötötték a fejét, nagyon sok kendővel kellett rendelkeznie ahhoz, hogy valamennyi alkalomnak, ünnepnek megfelelő kendőt köthessen a fejére. A kendők anyaguk, díszességük szerint külön fiókban kaptak helyet. **(35.fotó)**⁸⁶ A legfelső fiók

---

⁸⁵ Vö.: ORTUTAY GY. 1980.383.

⁸⁶ Lásd *Képek 49. old.*

tartalmazta általában a pántlikákat, derékkötőket, homlokkötőket és a kiséketőket, keszkenőket. **(36. fotó)**⁸⁷

Fontos bútordarabnak számított az akasztós szekrény is. Ide akasztották a: téli kabátokat, ködmönöket, zakókat, rojtos vállkendőket valamint a ráncos felsőszoknyákat is. **(33. fotó)**⁸⁸ A felsőszoknyákat szintén kifordítva, szorosan összezsavarták, gyakran anyagba tekerték azokat. **(32. fotó)**⁸⁹ Az akasztós szekrénybe raktak minden olyan ruhadarabot, amelyet ünnepnapokon öltöttek magukra. Itt voltak megtalálhatóak a gyöngysorok is, melyeket a szekrényajtó ajtajára kötöttek fel egy pálcára, hogy ne gubancolódjanak össze. **(37. fotó)**⁹⁰

A ládában és a szekrényben egyaránt tartottak mosószappant vagy levendulát a moly ellen. A viseleteket ritkán mosták, tisztították. Leginkább a hétköznapi, vászon viseletdarabokat (inget, gatyát, ingvállat stb.) öblítették, mosták ki rendszeresen. Az ünnepi viseletdarabokra nagyon vigyáztak, azokat csak szellőztették.

A lábbeliket mindig fényesre boksolták. A lakkos szárú csizma szárát harisnyába, anyagba húzták, hogy ne karcolódjon és sámfát tettek bele és a gerendára akasztották.

Régen és a mai idősök is nagyon vigyáztak a viseletdarabjaikra. Csak úgy nézhetek ki szépen, ha helyesen tárolták ruháikat és erre nagyon odafigyeltek. Ha valaki igénytelenül, hanyagul volt felöltözve, azt bizony megszólták a rimóciak, ezért mindig, igyekeztek a faluban tisztességesen, szépen megjelenni, akár hétköznap, akár ünnepnap.

Napjainkban az idős, viseletben járó emberek még mindig nagyon igényesen öltözködnek. Ezeknél a házaknál még megtalálhatóak az említett bútordarabok is. Az új divat és a lakáskultúra változása miatt, azonban már egyre inkább háttérbe szorulnak, és ezzel értéküket veszítik a régi bútorok. Manapság akasztós szekrényekben, komódokban, kisebb nagyobb fiókokban lehet helyet találni ezeknek a ruhadaraboknak, kiegészítőknek.

Tapasztalatom az, hogy a hagyományőrző együtteseknél a viseletdarabok nagyobb megbecsülést kapnak, mint egy amatőr együttesnél. Természetesen ez abból adódik, hogy a hagyományőrző tagok otthon tárolják a viseletüket, mivel saját tulajdonúak azok. Az amatőr együtteseknél azonban sajnos nem kapnak ilyen megbecsülést a viseletdarabok, mivel közös raktárhelyiségben tárolják azokat, sok más tájegység viseletei között. Általában ezek nem saját tulajdonúak és hely szűke miatt nincs mód azok igényes és megfelelő tárolására. Nem beszélve arról, hogy a fellépésekre való utazások miatt is

---

⁸⁷ Lásd Képek 49.old.

⁸⁸ Lásd Képek 48.old.

⁸⁹ Lásd Képek 48.old.

⁹⁰ Lásd Képek 49.old.

törődnek, gyűrődnek az anyagok. Gyakrabban kell keményíteni az alsószoknyákat, valamint ráncba szedni a felsőszoknyákat, ha igényesen szeretnénk megjelenni és rimóci táncokat táncolni. **(34. fotó)**⁹¹

---

⁹¹ *Lásd Képek 48.old.*

VIII. ÖSSZEGZÉS

Dolgozatomban a rimóci népviselet szépségeit és szabályszerűségeit, valamint színpadi megjelenését próbáltam meg hitelesen leírni. Kutatómunkámban nagy segítségemre voltak a helyi adatközlők, együttesvezetők és viseletkészítők. Tanulmányom bevezető részében felmerült kérdéseimre választ kaptam tőlük.

Véleményem szerint az amatőr néptáncegyüttesek nem mindig az adott táncanyaghoz illő ruhadarabokat öltik magukra. Kutatásaim során azt tapasztaltam, hogy így van ez a rimóci táncok színpadra állításánál is. Azok az alapvető hibák melyeket a csoportok elkövetnek a viselet színpadra állításánál, elkerülhetőek lennének a kellő utánajárással és a kutatómunkák tanulmányozásával. Példát leginkább a meglévő archív táncgyűjtésekről, valamint a régi fotókról lehet venni. A hagyományőrző együttesek viseletét nem minden esetben lehet alapul venni, mivel a Gyöngyösbokréta mozgalom nagyon nagy hatással volt rájuk. A viseletek tárolására pedig több időt és energiát kell szánni, mert akár a régi, akár az új viseletdarabok megérdemlik, hogy megfelelően és igényesen legyenek tárolva.

Tudom, vannak még tisztázásra váró gondolatok, ezért szeretném kutatómunkámat tovább folytatni, hogy még pontosabb képet tudjak alkotni az eredeti rimóci népviseletről. Fontosnak tartom olyan interjúk készítését, amelyek alaposabban elemzik a viseletet, díszítés, hímzésvilág, szabásminták stb. szempontjából.

Leendő táncpedagógusként fontosnak tartom, hogy a tanítványaim is ismerjék egy-egy adott táncanyag viseletkultúráját. Táncóráimon megpróbálok különös hangsúlyt fektetni a viselet fontosságára is, hiszen mint a tánc és a zene, úgy a viselet és a tánc is elválaszthatatlan egységet alkot. A Szécsényhez közeli falvakban (Rimóc, Varsány, Nógrádsipek, Hollókő) még ma is élő viseletkultúra szemlélhető meg. Tanítványaim egy része a falvak lakója vagy valamilyen rokoni szál fűzi a falvakhoz, ezért számukra a népviselet hordása nem idegen jelenség. A városi gyermekeket pedig kirándulások során ismertetem meg ezzel a hiteles, élő jelenséggel.

Fontosnak tartom, átörökíteni a fiatalabb korosztálynak az öltözködés hagyományát valamint azt, hogy hogyan kell tudni viselni a viseletet. A közönséget, úgy gondolom, hogy nemcsak a tánccal, a koreográfiával, hanem az öltözködéssel is le kell nyűgözni. Rendelkezünk olyan gazdag kultúrával, amit nem szabad elhanyagolni és ennek a színpadon is tükröződnie kell a táncok során. Az igényes színpadi megjelenés nem kizárólag pénz kérdése, hanem az odafigyelés az utánajárási produktuma is. Ne kövessük azok példáját, akik számára a régi ruhadarabok csak értéktelen „lomok” a szülői vagy

nagyszülői házban. Ha ennek eszmei értékét sikerül az utókornak átadnom és a régi ruhadarabok értékességét megértetni, akkor kutatásaimat, pedagógiai munkámat eredményesnek tekinthetem.

Véleményem szerint dolgozatom megírásával nagymértékben elmélyítettem a tudásomat a rimóci viselet sajátosságaiban. A táncpedagógusoknak a segítségére volna, ha még több szakirodalom foglalkozna, egy-egy tájegység viseletének feldolgozásával, annak színpadi megjelenésével. Ezért szeretném én is munkámat tovább folytatni és a későbbiek folyamán esetlegesen publikálni, segítve ezzel leendő kollégáim munkáját.

Dolgozatom zárógondolataként Holecz Istvánné szavai jutnak az eszembe:

„ Szüleimtől kaptam örökségül a viselet szeretetét ami, nekem nagyon nagy kincs. Kisjánykoromtól kezdve hordtam, abba mentem férjhez és ebbe is szeretnék meghalni!”

8. Fotó ⁹²

Margit nénivel a 2010-es Mesterségek Ünnepén a Budai várban

---

⁹² Lásd Fotó, ábrák jegyzéke 54.old.

IX. VISELETSZÓTÁR

Dolgozatom viszonylag sok tájszót tartalmaz. Ezeket a kifejezéseket az adatközlők és falu lakói így ismerik és használják napjainkban is. Ezen meghatározások azonban nem mindenki számára ismertek és érthetőek, ezért gyűjtöttem őket össze és egy-egy rövid definícióval próbáltam azok jelentését érthetővé tenni.

Alsókendő: A vállkendő és a csipkés lajbi alá helyezett kisebb méretű kendő és szegő, mely díszítésre szolgál.

Azsúrozás: Szálhúzásos hímzésfajta. Kedvelt vászondíszítési mód volt a faluban.

Bekötő kendő: Hidegebb napokon, valamint adventben és böjtben a menyecske fölé kerülő áll alatt megkötött kendő.

Bimbó: A gyöngysort díszítő apró, tüdőszínű vagy kék virág. Általában egy gyöngysorra 5 bimbót fűztek.

Brekocs: A fejtetőn elválasztott, fülnél lapátba csavart, szalaggal egy ágban összefont haj, mely akár a csípőig is leérhetett. A nagylányok hajviselete volt.

Bukor: A masni rimóci elnevezése. Bukorra kötik a hajszalagot, derékkötőt.

Csatos szandál: Általánosan elterjedt lábbeli volt a faluban. Ismert volt az egy csatos és a két csatos változata is. Ma használatos karaktercipő helyi változata.

Csipkés lajbi: Kötött mellény. Az 1950-es évektől vált ismertté. Legtöbbször fehér pamutfonalból kötötték, színes hímzéssel látták el, szélét pedig általában zöld, esetenként tüdőszínű csipkével díszítették. Idősebbeknek természetesen sötétebb színvilágban készült.

Derékkötő: Hímzett szalag, melyet a kötény (kecele vagy szakácska) elé kötöttek díszítés céljából, a férfiak és nők egyaránt.

Előhaj: A fejtetőn fültől-fülig keresztben kettéválasztott haj, homlok felőli része.

Glott: Fényes pamut szövet. Általában szakácskát, nagykendőt, kecelét készítettek belőle.

Görbike: Kézi hímzés elnevezése. Általában a szakácska alját díszítették vele. Hasonlít a farkasfog mintára, ezért elnevezését hullámozó, görbe vonaláról kaphatta.

Gúnárszőr: A legrégebben használt, szövással készült, keskeny díszítő szalag. Amely a hímzett derékkötő elterjedése előtt volt használatos.

Gyöngyössapka: A kislányok fejrevalója, melyet mindaddig hordtak, amíg befonhatóra nem nőtt meg a hajuk. Elnevezését a pántlikák közé fűzött gyöngyökről kapta.

Habos: Különleges, sötét anyag, mely közletről olyan látványt ad, mintha habos lenne. Készítettek belőle: kecelét, nagykendőt és szoknyát is.

Hátihaj: A fejtetőn fültől-fülig keresztben kettéválasztott haj, tarkó felőli része.

Homlokkötő: A menyecskekendő alá helyezett, keskeny, általában horgolt csík, mely kilátszódott a kendő alól, ezáltal díszítette azt.

Húzás ingváll: Ünnepnap hordott ingvállfajta, melynek bő ujját a belé fűzött pertlivel,(szattyinggal) húzták össze a megfelelő méretre.

Húzás szoknya: Ünnepnap viselt felsőszoknya, melyet a derékba fűzött pertlivel, (szattyinggal), húzták a megfelelő méretre a szoknya felvétele előtt.

Kákó: A lányok hajviselete. Ugyanaz, mint a „*tyukosra fésült haj*”, csak a faluban is több elnevezéssel illették.

Kalapköttő szalag: Hímzett szalag, mely a kalap díszítő elemeként funkcionál.

Kalyinka: Farkasfog. A szakácska alján lévő díszítés. Leggyakrabban fehér, piros, kék fekete színű.

Kecele: A felsőszoknyára kötött, fekete kötény, melyet deréknál lapos, vagy töráncba szedtek be. A szoknya kb. 2/3-át takarták vele.

Kendőköttő: A vállkendő megkötésére szolgáló hímzett szalag.

Kézellős ingváll: Ingvállfajta. Az ingváll bő ujját széles, (kb. 5cm) gallérba fogták össze. Ez az ún. kézellő, melyet színes vagy fehér hímzéssel díszítettek.

Kisfékető: A menyecskekendő alá, a kontyvasra erősített főkötő, melynek pántlikás oldalát gyöngyökkel díszítették.

Kislajbi: A vállkendő alatt hordott mellény. Általában a felsőszoknyától eltérő színű volt.

Kismenyecske: A kendőből készült, rojttalan menyecske elnevezése.

Kontyvas: Általában rézből készült, piskóta alakú, közepén meghajlított fémlap, melyet a konty erősítésére használtak.

Lagos: Lakkos, fényes. A csizma szárának jellemzője.

Lajbi: Mellény, melyet a férfiak és nők többféle formában hordtak.

Lángszín: Indigószín. Általában vállkendők, felsőszoknyák, kecelék anyaga.

Lapát: A hajviseletben használatos meghatározás. A kettéválasztott előhaj madzagra (csevergetőre) sodrása oly módon, hogy a fülön kiszélesedjen és eltakarja azt.

Laposránc: Ráncolási mód. A beráncolt anyag gallérba varrása úgy, hogy a ráncok egy irányba, laposan illeszkednek egymáshoz.

Levente sapka: Az 1940-1950-es években a fiatal fiúk által hordott sapka. Valószínűleg a háború hatására terjedt el a faluban.

Mellyes kötény: A nők és a férfiak által egyaránt hordott kötény, melyet munkába kötöttek fel és az alsó és felsőtestet is takarta. Általában sötétkék, fekete színű volt.

Menyecske: Az asszonyok fejrevalója, melynek részei: kisékető, homlokkötő, menyecskekendő.

Nagyfékető: Nagyfőkötő. Az új asszony fejrevalója, melyet ünnepnapokon hordott maximum 1 évig vagy az első gyermek megszületéséig.

Pántlikás sapka: A kisfiúk fejrevalója, míg az első kalapot meg nem kapták. Abban különbözött a kislányok által hordott gyöngyössapkától, hogy ezt nem díszítették gyöngyökkel.

Pendel: Pendely. Vászonból készült női alsóruházat.

Perge kalap: Lapos, behorpasztott tetejű, keskeny karimájú kalap.

Pislés nadrág: Zsinórozással díszített, szűkszarú posztónadrág.

Pityke: Ezüstből, ólomból, rézből készült díszítő gomb. A férfiak mellényének díszítő eleme.

Pricsesz nadrág: Combban bő, térdtől lefelé pedig szűk nadrágfajta. Hívták bricsesz vagy csizmanadrágnak is.

Sarkantyú: A férfiak viseletének kiegészítő darabja, melyet a csizmára erősítettek és jellegzetes hangot adott. Rimócon a 40'-es években terjedt el a viselése. Általában ünnepnapokon vagy táncalkalmakkor hordták.

Singellés: Slingellés. A vászon ruhaneműk csipkeszerű, lyukhímzéses díszítése.

Surc: A férfiak hétköznap, munkába hordott köténye. Általában sötétkék, fekete, díszítésmentes ruhadarab volt.

Stafrung: Német eredetű szó. A lány hozománya, kelengyéje. Ruhaneműk, ágyneműk, törölközők, stb. összefoglaló neve.

Szakácska: Kötényfajta, melyet maguk elé kötve férfiak és nők egyaránt viseltek. Több féle változata ismert.

Szattying: A ruhadarabok felkötésére, összekötésére szolgáló kötő, madzag. Mai szóhasználatban danubia vagy köper szalag.

Szél: Anyagszélességet jelent. Általában a vászon anyagok: 50 cm szélesek voltak, a klott anyagok pedig: 70 cm szélesek.

Tidőszín: Tüdőszín, erős rózsaszín. A rimóci viselet jellegzetes színe.

Tüll kendő: Tüll kendő. Fehér tüllből készült vállkendő.

Tízpengős kendő: Fekete könnyű szövetből készült, rojtos kendő, melynek széle gépi hímzéssel díszített. Elnevezése valószínű onnan ered, hogy egykor 10 pengőért lehetett megvásárolni.

Tőráncc: Tőráncc. Ránccolási mód. A beránccolt anyag gallérba varrása úgy, hogy a ránccok szorosan egymás mellett helyezkednek el.

Tükör: Tükör. A gyöngysort díszítő kis tükördarab.

Viganó: Kisgyermekviselet. Úgynevezett melles ruha, mely hátul gombolós volt.

X. KÉPEK

9. Fotó

*Rimóci kislány viganóban
és nagylány ünnepi viseletben*

10. Fotó

Rimóci lányok hétköznapló viseletben

11. Fotó

Rimóci lány kákóba fésülve és fiatal asszonyok ünnepi viseletben, nagyfőkötőben

12. Fotó

Jegyespár

13. Fotó

Rimóci házaspár

14. Fotó

Rimóci házaspár gyermekével

15. Fotó

Idős házaspár

16. Fotó

Fiatal asszony kismenyecskében

17. Fotó

Anya gyermekével

18. Fotó

Rimóci asszony - rojtos menyecskében, újasszony - nagyféketőben és menyasszony - menyasszonyi koszorúban

19. Fotó

Rimóci kislányok viganóban, gyöngyössapkában és kislány csipkésaljbis hétköznapi viseletben

20. Fotó

Rimóci kisleány

21. Fotó

Rimóci kislány viseletben

22. Fotó

Fiatal lány ünnepi viseletben

23. Fotó

Nagylány ünnepi viseletben

24. Fotó

Újasszony, menyasszony és nagylány

25. Fotó

Rimóci asszonyok hétköznapi viseletben

26. Fotó

*Rimóci asszony és nagylány
bőjti viseletben*

27. Fotó

Rimóci asszonyok ünnepi viseletben

28. Fotó

Asszony kismenyecskében, haja lapátban

29. Fotó

*Rimóci hajviseletek sokszínűsége
(Idős asszony – áll alatt megkötött bekötő kendőben, nagylány - brekocsban, asszony - kismenyecskében, asszony - rojtos menyecskében és fiatal lány – kákóba fésült hajjal)*

30. Fotó

Iglice táncegyüttes legényei és férfiai - rimóci viseletben

31. Fotó

Húsvéti locsolkodás (Illusztráció)

32. Fotó

Felsőszoknyák helyes tárolása

33. Fotó

Rojtos vállkendők helyes tárolása

34. Fotó

Helytelenül (kék szegős) és helyesen (zöld szegős) tárolt felsőszoknyák

35. Fotó

Fejrevaló kendők helyes tárolása

36. Fotó

Szalagok, kötők, lajbik helyes tárolása

37. Fotó

Gyöngyök helyes tárolása

XI. IRODALOMJEGYZÉK

BAKÓ Ferenc:

1989 *A palóc centrum népességének kialakulása és településformái*. In: Bakó Ferenc (szerk): Palócok I. Kutatástörténet, föld és nép. Heves Megyei Múzeumok Igazgatósága, Eger 225-228.

1989 *A palóc néprajzi csoport eredete, etnikai összetevői*. In: Bakó Ferenc (szerk): Palócok I. Kutatástörténet, föld és nép. Heves Megyei Múzeumok Igazgatósága, Eger 61-67.

BAKÓ Ferenc (szerk.):

1989 *Palócok I-IV*. Heves Megyei Múzeumok Igazgatósága, Eger

CSONGRÁDY Béla:

1984 *Magyarország megyéi, Nógrád*. Kossuth könyvkiadó, Budapest

FLÓRIÁN Mária:

1966 *Rimóc népviselete*. Múzeumi füzetek. Palóc Múzeum, Balassagyarmat

2001 *Magyar parasztviseletek*. Planétás Kiadó, Budapest

2010 *Életmód, szemléletmód és a módi változása a parasztság körében a 19-20. század fordulóján*. MTA Néprajzi Kutatóintézete, Budapest

FLÓRIÁN Mária – URAI Erika:

2005 *Magyar népviseletek*. Móra Könyvkiadó, Budapest

GÁBORJÁN Alice:

1969 *Magyar népviseletek*. Corvina Könyvkiadó, Budapest

KAPROS Márta:

2000 *Nógrád megye népművészete*. Európa Kiadó, Budapest

2010 *„Az igazi népviselet”*. In: Flórián Mária (szerk.): *Életmód, szemléletmód és a módi változása a parasztság körében a 19-20. század fordulóján*. MTA Néprajzi Kutatóintézete, Budapest

KASZA Sándor:

1997 *Magyarország kistérségei, Szécsény, Hollókő és térsége*. Ceba Kiadó, Budapest

MALONYAY Dezső:

1922 *A magyar nép művészete V. A palócok művészete*. Franklin Társulat Kiadása, Budapest

MANGA János:

1979 *Palócföld*. Gondolat Kiadó, Budapest

MAROSI Sándor – SOMOGYI Sándor (szerk.):

1990 *Magyarország kistájainak katasztere*. MTA Földrajztudományi Intézete, Budapest

ORTUTAY Gyula (főszerk.):

1980 *Magyar Néprajzi Lexikon 1-5*. Akadémiai Kiadó, Budapest

P. VAS János:

2008 *Magyar népcsoportok, néprajzi tájak*. Planétás Kiadó, Budapest

PALOTAY Gertrúd:

1930 *Egy nógrádmegyei palóc falu ruházata*. Néprajzi értesítő XXII.

PALUCH Norbert:

2005 *Nevesek arcképcsarnoka. Beszélgetés Kricskovics Antallal*. In: *Folkmagazin*.
Táncház Alapítvány Kiadása, Budapest (2005/3. XII. 28. oldal)

SÁROSI Bálint:

1998 *Hangszerek a magyar néphagyományban*. Planétás Kiadó, Budapest

PINTÉR Sándor:

1880 *A palócokról*. Népismerető tanulmány, Budapest

SZEDER Fábián:

2005 *A palóczokról*. Lilium Aurum Kiadó, Dunaszerdahely

VARGA Marianna:

1982 *Magyar népviseletek régen és ma.* Tankönyvkiadó, Budapest

1989 *A népviselet változása, fejlődése a XIX-XX. században..* In: Bakó Ferenc (szerk):
Palócok III. Palóc népviseletek és textilek. Heves Megyei Múzeumok Igazgatósága,
Eger

XII. FÜGGELÉK

XII.1. Adatközlők jegyzéke

MÓCSÁNY BERTALANNÉ (SZÜL. BENKÓ MÁRIA)

Szül: Rimóc, 1939. szeptember 6., római katolikus

DÉSKA BERTALANNÉ (SZÜL. FÁBIÁN MARGIT)

Szül: Rimóc, 1953. július 10., római katolikus

HOLECZ ISTVÁNNÉ (SZÜL. KANYÓ MARGIT)

Szül: Rimóc, 1945. május 4., római katolikus

PALUCHNÉ PERCZE PIROSKA

Szül: Balassagyarmat, 1980. augusztus 16., római katolikus

XII.2. Fotók, ábrák jegyzéke

1. fotó (1. oldal): *Rimóciak a templomba menet, ünnepi viseletben* – Lásd internetes források jegyzéke
2. ábra (8. oldal): *Nógrád megye térképe* – Csongrády Béla. 1983. 47.
3. fotó (13. oldal): *Rimóci házaspár* – (Benkó Péter tulajdona. Közölve az engedélyével)
4. fotó (13. oldal): *Benkó Mária puhaszoknyás kötöttmellényes lány viselete* – 1954. Rimóc (Benkó Mária tulajdona. Közölve az engedélyével)
5. fotó (13. oldal): *Benkó Mária vasaltszoknyás, rojtos vállkendős lányviselete* – 1955. Rimóc (Benkó Mária tulajdona. Közölve az engedélyével)
6. fotó (21. oldal): *Rimóci legények ünnepi öltözetben, fehér vászon és fekete klott szakácskában* – 1913. Rimóc (Flórián Mária. 2001. 289.)
7. fotó (26. oldal): *A Rimóci Hagyományőrző Együttes* – Szent Anna búcsú 2007.07.22. Balassagyarmat (Percze Piroska tulajdona. Közölve az engedélyével)
8. fotó (35. oldal): *Holecz Istvánné Kanyó Margit és Takács Bernadett* - 2010. Mesterségek Ünnepe, Budapest (Készítette: Takács Bernadett)
9. fotó (40. oldal): *Rimóci kislány viganóban és nagylány ünnepi viseletben (Benkó Mária)* – 1955. Rimóc (Benkó Mária tulajdona. Közölve az engedélyével)

10. fotó (40. oldal): *Rimóci lányok hétköznapló viseletben (Benkó Mária és barátnője)* – 1953. Rimóc (Benkó Mária tulajdona. Közölve az engedélyével)
11. fotó (40. oldal): *Rimóci lány kákóba fésülve és fiatal asszonyok ünnepi viseletben, nagyfőkötőben (Déska Bertalanné, Bablena Ferencné, Vincze Eszter)* – 1970. Rimóc (Déska Bertalanné tulajdona. Közölve az engedélyével)
12. fotó (41. oldal): *Jegypár (Király Erzsébet és Szép Antal)* – 1933. Varsány (Szita Ferencné tulajdona. Közölve az engedélyével)
13. fotó (41. oldal): *Rimóci házaspár* – (Benkó Péter tulajdona. Közölve az engedélyével)
14. fotó (41. oldal): *Rimóci házaspár gyermekével* – 1958. Rimóc (Benkó Mária tulajdona. Közölve az engedélyével)
15. fotó (41. oldal): *Idős házaspár* – 1956. Rimóc (Benkó Mária tulajdona. Közölve az engedélyével)
16. fotó (42. oldal): *Fiatal asszony rojtatlan menyecskében (Bárány Jánosné Sámuel Margit)* – 1958. Varsány (Lászlók Rudolfné tulajdona. Közölve az engedélyével)
17. fotó (42. oldal): *Anya gyermekével (Csampa Istvánné)* – 1956. Varsány (Lászlók Rudolfné tulajdona. Közölve az engedélyével)
18. fotó (42. oldal): *Rimóci asszony - rojtos menyecskében, újasszony – gyöngyösfőkötőben, és menyasszony - menyasszonyi koszorúban - (Mócsány Péterné, Déska Bertalanné, Horváth Sándorné)* – 1970. Rimóc (Déska Bertalanné tulajdona. Közölve az engedélyével)

19. fotó (43. oldal): *Rimóci kislányok viganóban, gyöngyössapkában és kislány csipkés-lajbis hétköznapi viseletben* – 2007. Rimóc (Paluchné Percze Piroska tulajdona. Közölve az engedélyével)
20. fotó (43. oldal): *Rimóci kislány* – 2006. Rimóc (Paluchné Percze Piroska tulajdona. Közölve az engedélyével)
21. fotó (44. oldal): *Rimóci kislány viseletben* – 2007. Rimóc (Paluchné Percze Piroska tulajdona. Közölve az engedélyével)
22. fotó (44. oldal): *Fiatal lány ünnepi viseletben (Kanyó Evelin)* – 2007. Rimóc (Paluchné Percze Piroska tulajdona. Közölve az engedélyével)
23. fotó (44. oldal): *Nagylány ünnepi viseletben (Kanyó Adrienn)* – 2007. Rimóc (Paluchné Percze Piroska tulajdona. Közölve az engedélyével)
24. fotó (44. oldal): *Rimóci menyasszony, újasszony és nagylány (Baranyi Edina, Bablana Piroska, Percze Renáta)* – 2007. Rimóc (Paluchné Percze Piroska tulajdona. Közölve az engedélyével)
25. fotó (45. oldal): *Rimóci asszonyok hétköznapi viseletben* – 2007. Rimóc (Paluchné Percze Piroska tulajdona. Közölve az engedélyével)
26. fotó (45. oldal): *Rimóci asszony és nagylány böjti viseletben (Holecz Istánné, Dobos Beáta)* – 2004. Rimóc (Paluchné Percze Piroska tulajdona. Közölve az engedélyével)
27. fotó (45. oldal): *Rimóci asszonyok ünnepi viseletben* – 2002. Rimóc (Paluchné Percze Piroska tulajdona. Közölve az engedélyével)

28. fotó (46. oldal): *Asszony kismenyecskében, haja lapátba fésülve (Takács Bernadett) – 2011. Rimóc (Készítette: Takács Bernadett)*
29. fotó (46. oldal): *Rimóci hajviseletek sokszínűsége (Idős asszony – áll alatt megkötött bekötő kendőben, nagylány-brekocsban, asszony-rojttalan menyecskében, asszony-rojtos menyecskében és fiatal lány – kákóba fésült hajjal) – 2004. Rimóc (Paluchné Percze Piroska tulajdona. Közölve az engedélyével)*
30. fotó (47. oldal): *Iglice táncegyüttes fiú, férfi tagjai, rimóci viseletben – 2010. Szécsény (Takács Bernadett tulajdona)*
31. fotó (47. oldal): *Húsvéti locsolkodás (Illusztráció) – 2006. Rimóc (Paluchné Percze Piroska tulajdona. Közölve az engedélyével)*
32. fotó (48. oldal): *Felsőszoknyák helyes tárolása – 2011. Rimóc (Készítette: Takács Bernadett, Paluchné Percze Piroska otthonában)*
33. fotó (48. oldal): *Rojtos vállkendők helyes tárolása – 2011. Rimóc (Készítette: Takács Bernadett, Paluchné Percze Piroska otthonában)*
34. fotó (48. oldal): *Helytelenül (kék szegős) és helyesen (zöld szegős) tárolt felsőszoknyák – 2011. Rimóc (Készítette: Takács Bernadett, Paluchné Percze Piroska otthonában)*
35. fotó (49. oldal): *Fejrevaló kendők helyes tárolása – 2011. Rimóc (Készítette: Takács Bernadett, Paluchné Percze Piroska otthonában)*
36. fotó (49. oldal): *Szalagok, kötők, lajbik helyes tárolása – 2011. Rimóc (Készítette: Takács Bernadett, Paluchné Percze Piroska otthonában)*
37. fotó (49. oldal): *Gyöngyök helyes tárolása – 2011. Rimóc (Készítette: Takács Bernadett, Paluchné Percze Piroska otthonában)*

XII.3. Internetes források jegyzéke

RIMÓC: *Vásár a templomnál*

2010.02.01.

http://rimoc.hu/index.php?option=com_datso_gallery&Itemid=31&func=detail&catid=2&id=33

WIKIPÉDIA: *Magyar néptánc*

2011.02.28.

http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_n%C3%A9pt%C3%A1nc

RIMÓC: *Hagyományörző együttesek*

2011.03.19.

http://rimoc.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=34&Itemid=53

XII.4. Felvételek jegyzéke

1. hangfelvétel: *Benkó Mária szóbeli közlése* – (49'10) rögzítette: Takács Bernadett Rimócon Benkó Mária otthonában, 2011.01.29-én
2. hangfelvétel: *Déska Bertalanné szóbeli közlése* – (90'03) rögzítette: Takács Bernadett Rimócon Déska Bertalanné otthonában, 2011.02.20-án
3. hangfelvétel: *Holecz Istvánné szóbeli közlése* – (92'15) rögzítette: Takács Bernadett Rimócon Holecz Istvánné otthonában, 2011. 03. 01-én
4. filmfelvétel: *Paluchné Percze Piroska közlése, beöltöztetés közben* – (80'09) rögzítette: Takács Bernadett Rimócon Paluchné Percze Piroska otthonában, 2011. 01. 30-án

XII.5. Archív filmfelvételek jegyzéke

MTA Ft. 347. (archív, néma)

Helyszín: Rimóc – templomkert

Időpont: 1956. 06.10.

Gyűjtők: Martin György, Sztanó Pál,

MTA Ft. 1164.5. (archív, hangos)

Helyszín: Rimóc – Községi ház

Időpont: 1984. 03. 29.

Gyűjtők: Braun Miklós, Nagy Judit, Pálfy Gyula, Pesovár Ernő, Sztanó Pál